

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Anna Kotulová

**Prodej zboží v obchodě – spotřebitelská kupní
smlouva**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 6. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1. Prodej zboží v obchodě.....	3
1. 1. Obecná systematika v zákoně.....	3
1. 2. Pojem „prodej zboží v obchodě“	5
1. 3. Pojem spotřebitele a podnikatele – osobní působnost	6
1. 3. 1. Spotřebitel.....	6
1. 3. 2. Podnikatel	9
1. 4. Věcná působnost – pojem zboží	11
1. 5. Neobvyklá plnění.....	12
2. Kupní smlouva obecně.....	13
2. 1. Náležitosti kupní smlouvy.....	13
2. 1. 1. Předmět koupě	13
2. 1. 2. Kupní cena	15
2. 2. Práva a povinnosti stran kupní smlouvy	16
3. Přechod vlastnictví při prodeji zboží v obchodě	18
3. 1. Dodání a převzetí.....	18
3. 2. Převzetí a nabytí vlastnického práva.....	20
3. 3. Přechod nebezpečí škody na věci	21
4. Odpovědnost prodávajícího za vady.....	23
4. 1. Jakost při převzetí	23
4. 2. Vada a domněnka vadnosti.....	27
4. 2. 1. Vada věci	27
4. 2. 2. Rozhodné období k projevení vady.....	29

4. 2. 3. Domněnka vadnosti a její dokazování.....	29
4. 3. Překontrolování a předvedení kupované věci.....	30
4. 4. Doba minimální trvanlivosti, doba použitelnosti.....	31
4. 5. Prodej věci s vadou	32
4. 6. Záruka za jakost.....	34
4. 6. 1. Záruka dle znění Směrnice o prodeji spotřebního zboží	35
4. 6. 2. Počátek a délka záruční doby.....	36
4. 6. 3. Uplatnění záruky za jakost a vyloučení odpovědnosti prodávajícího	37
5. Práva kupujícího z vadného plnění.....	39
5. 1. Obecná úprava koupě movité věci.....	39
5. 2. Zvláštní právní úprava práv kupujícího z vadného plnění při prodeji zboží v obchodě	40
5. 3. Vyloučení odpovědnosti prodávajícího za vady věci	42
5. 4. Práva z vadného plnění v případě věci prodávané jako vadné nebo použité ...	44
5. 5. Zdánlivost omezení práv z vadného plnění.....	45
5. 6. Povinnost prodávajícího vydat potvrzení.....	46
5. 7. Uplatnění práv z vadného plnění (reklamace věci)	47
5. 7. 1. Lhůta k uplatnění práv z vadného plnění	47
5.7.2. Lhůta k uplatnění práv z vadného plnění v právních úpravách vybraných států.....	48
5. 7. 2. Místo k uplatnění práv z vadného plnění	49
5. 7. 3. Forma uplatnění práv z vadného plnění a lhůta pro vyřízení reklamace...	50
5. 7. 4. Písemné potvrzení prodávajícího o uplatnění práv	52
5. 7. 5. Náhrada nákladů spojených s uplatněním práv z vadného plnění	53
6. Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů.....	54
6.1. Průběh ADR	56

6.2. On-line řešení sporů.....	57
Závěr.....	59
Seznam použité literatury a pramenů	62
Monografie.....	62
České právní předpisy:.....	63
Právní předpisy EU:.....	64
Judikatura:.....	64
Odborné články:	64
Internetové zdroje:.....	65
Abstrakt.....	66
Abstract.....	68
Prodej zboží v obchodě – spotřebitelská kupní smlouva.....	70
Klíčová slova.....	70
Sale of goods in shop - Consumer purchase agreement	70

Úvod

S prodejem zboží v obchodě se za svůj život setkáváme téměř každodenně. Běžný člověk si ani neuvědomí, že v případě nákupu potravin v supermarketu uzavírá spotřebitelskou kupní smlouvu. Více si tuto skutečnost uvědomíme u nákupů zboží, které neslouží okamžité spotřebě, je dražší a očekáváme u něj i delší životnost. Například při nákupu elektroniky už se každý z nás zajímá o to, aby dostal doklad o nákupu, při koupi automobilu již většina z nás vyžaduje sepsání kupní smlouvy a v případě koupě nemovité věci, písemnou smlouvu vyžaduje i zákon.

První kroky k ochraně spotřebitele se objevily přibližně v 70. letech minulého století v Evropském hospodářském společenství, kdy Evropská komise představila Předběžný program EHS o ochraně spotřebitele¹, který se stal základem spotřebitelského práva. Evropská unie do dnešního dne činí potřebné kroky směřující k ochraně spotřebitele, ať už prostřednictvím právních předpisů, tak také programy, které mají za cíl seznámit spotřebitele s jejich právy a také zřizováním spotřebitelských organizací, které pomáhají spotřebitelům v jednotlivých členských státech chránit jejich práva.

Proč vůbec chráníme spotřebitele jako tzv. slabší stranu? Vzhledem k současnému vývoji trhu se spotřebním zbožím je pro spotřebitele velice obtížné vyznat se v jednotlivých výrobcích a sehnat o nich objektivní a pravdivé informace. Bohužel jsme většinou odkázáni pouze na informace, které nám prodejce/výrobce/dodavatel sdělí ve velice působivé reklamě plné známých tváří a lákavých nabídek. Spotřebitel je člověk impulsivní a často se jednoduše nechá zlákat ke koupi, aniž by vyžadoval objektivní informace. Zákodárce tedy i z těchto důvodů přijímá v oblasti ochrany spotřebitele relevantní právní úpravu, která zajistí, že výrobky, které jsou uváděny na trh, budou splňovat určité základní technické, kvalitativní a bezpečnostní standardy a chrání spotřebitele před nekalými praktikami obchodníků. Mnohdy se spotřebitel při uzavírání smluv ocitá také ve slabší

¹ V tomto dokumentu bylo formulováno pět základních spotřebitelských práv, a to právo na ochranu zdraví a bezpečnosti, právo na ochranu ekonomických zájmů, právo na náhradu škody, právo na informace a vzdělání a právo na zastoupení (tyto informace dostupné např. zde: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/service/consumer/article_986_cs.htm)

vyjednávací pozici ohledně smluvních podmínek, kdy má na výběr pouze, zda přijme podmínky, které mu prodávající nabízí nebo zda je nepřijme.

Koupě zboží v obchodě je oblast práva, která je aktuální v našem každodenním životě. Téma prodeje zboží v obchodě jsem si vybrala především kvůli jeho aktuálnosti a také proto, že nová právní úprava podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. vyvolala spoustu otázek ohledně změn záruční dob a práv spotřebitele. V nedávné době byla také vládou schválena nová strategie Ministerstva průmyslu a obchodu nazvaná „Priority spotřebitelské politiky 2015–2020“. V tomto dokumentu vláda jednak zhodnotila plnění priorit za předchozí období, tedy za léta 2011-2014, a také stanovila nové priority na následující období, a to konkrétně priority vyjádřené v těchto bodech: bezpečnost nepotravinářských výrobků a služeb, odpovídající míra regulace ochrany spotřebitele, zvyšování znalostní úrovně spotřebitelů, rozvoj informačních a vzdělávacích aktivit ve prospěch spotřebitelů, vzdělávání v oblasti životního prostředí, podpora samoregulace, dialogu veřejných institucí se spotřebiteli a dialogu mezi podnikateli a spotřebiteli, zvýšení účinnosti dozoru na trhu, posílení vymahatelnosti práva, podpora činnosti a rozvoje spotřebitelských organizací, sledování vývoje vybraných aspektů ochrany spotřebitele na trhu, institucionální zajištění ochrany spotřebitele.² Dlouhodobým cílem spotřebitelské politiky je především informovanost spotřebitelů o jejich právech a i povinnostech a nově také o možnosti mimosoudního řešení spotřebitelských sporů i v rámci nákupů z jiných členských států Evropské unie.

Tato diplomová práce se bude především podrobně zabývat účinnou právní úpravou prodeje zboží v obchodě. V práci vymezím jednotlivé strany spotřebitelské kupní smlouvy, tedy spotřebitele a podnikatele. Podstatná část práce se také bude věnovat odpovědnosti prodávajícího za vady věci a právy spotřebitele z vadného plnění. Pokusím se také poukázat na nejzřetelnější změny oproti právní úpravě prodeje zboží v obchodě v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb. Na závěr práce bych pak chtěla představit v základních rysech novelu zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, která zavádí možnost mimosoudního řešení sporů ze spotřebitelských smluv.

² Redakce. Vláda schválila střednědobou strategii „Priority spotřebitelské politiky 2015–2020“. *Právní rozhledy* č. 3/2015, s. I a také dokument vlády „Priority spotřebitelské politiky 2015-2020, dostupný zde: <http://www.mpo.cz/dokument155395.html>

1. Prodej zboží v obchodě

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (dále jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“) obsahuje ve svých ustanoveních § 2158 a násl. ustanovení upravující prodej zboží v obchodě, tedy právní úpravu spotřebitelské kupní smlouvy. Spotřebitelskou kupní smlouvou se pak rozumí veškeré kupní smlouvy uzavírané mezi určitými stranami, a to podnikatelem jako prodávajícím a spotřebitelem jako kupujícím.

1. 1. *Obecná systematika v zákoně*

Do českého právního řádu byla spotřebitelská kupní smlouva poprvé zavedena novelou občanského zákoníku č. 367/2000 Sb., a to v rámci sblížení našeho právního řádu s právním řádem Evropské unie (dále jen „EU“) před vstupem České republiky do EU dne 1. května 2004. Touto novelou byl do tehdejšího občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. (dále jen „OZ1964“) do ustanovení § 612 a následujících zaveden institut spotřebitelské smlouvy. Po celou dobu vývoje je právní úprava spotřebitelské kupní smlouvy ovlivňována především normotvorbou EU, o čemž svědčí i skutečnost, že právní úprava v současně účinném občanském zákoníku implementuje především Směrnici Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží (dále jen „Směrnice o prodeji spotřebního zboží“). Právní úprava spotřebitelské kupní smlouvy v občanském zákoníku se však se Směrnicí o prodeji spotřebního zboží zcela nekryje. Tato skutečnost však není v rozporu s právem EU, kdy Směrnice o prodeji spotřebního zboží vychází ze zásady minimální harmonizace a umožňuje členským státům přijmout předpisy, které obsahují přísnější úpravu, a tedy zavádějí efektivnější ochranu pro kupujícího – spotřebitele. V některých oblastech spotřebitelské kupní smlouvy však došlo k pochybení českého zákonodárce, kdy netransponoval do českého právního řádu některá ustanovení Směrnice o prodeji spotřebního zboží. Jedná se například o ustanovení, která upravují odpovědnost za vady způsobené montáží, resp. nesprávným návodem k montáží. Toto ustanovení se někdy také označuje jako tzv. IKEA klauzule a má chránit spotřebitele v případech nákupu zboží, které si spotřebitel doma sám sestaví na základě dodaného návodu. V takovém případě pak je nutné

vykládat národní právo v souladu se směrnicí pomocí tzv. nepřímého účinku směrnice. „*Takový způsob výkladu znamená, že národní soudy jsou povinny zákony vydané k provedení (transpozici) směrnice vykládat v rámci své příslušnosti za plného využití svého prostoru k úvaze, který jim poskytuje národní právní řád, ve světle znění a účelu směrnice (C-14/83 von Colson a Kamann). Protože tento výklad je možný pouze v rámci národního právního řádu, představuje zvláštní samostatný způsob výkladu, který však nesmí sloužit jako základ výkladu contra legem (C-212/04 Adeneler).*“³

Směrnice o prodeji spotřebního zboží byla implementována do občanského zákoníku do zvláštního pododdílu kupní smlouvy nazvaném „*Zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě*“. Jedná se o ustanovení jednostranně kogentní, která se snaží legislativní cestou vyrovnat faktickou nerovnost stran, kdy je možné se od nich odchýlit pouze ve prospěch spotřebitele, ale nikdy ne k jeho tíži. Obecně je kupní smlouva zařazena v části čtvrté občanského zákoníku mezi relativní majetková práva⁴. V této části se pak jedná o hlavu druhou nazvanou „*Závazky z právních jednání*“ a v rámci této hlavy pak oddíl 2 „*Kupní smlouva*“. Oddíl 2 má celkem 6 pododdílů a to: obecná ustanovení (§ 2079 – 2084), ustanovení o koupi movité věci (§ 2085 – 2127), ustanovení o koupi nemovité věci (§ 2128 - 2131), vedlejší ujednání při kupní smlouvě (§ 2132 - 2157), zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě (§ 2158 – 2174) a zvláštní ustanovení o koupi závodu (§ 2175 – 2183). „*Čtyři pododdíly, a to koupě movité věci, koupě nemovité věci, prodej zboží v obchodě a koupě závodu jsou určitými samostatnými druhy koupě. Další dva pododdíly, a to obecná ustanovení a vedlejší ustanovení při kupní smlouvě, mají generální působnost a mohou tedy být použity v každém ze čtyř upravených druhů koupě.*“⁵

Obecný základ právní úpravy ochrany spotřebitele pro všechny smluvní typy, nejen pro spotřebitelskou kupní smlouvu, je upraven v obecných ustanoveních závazkového práva a to v dílu čtvrtém hlavy I. části čtvrté občanského zákoníku „*Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem*“ v ust. § 1810 a násl.

³ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 947

⁴ Relativní majetková práva nepůsobí vůči všem, ale týkají se pouze konkrétních osob, které spolu uzavřely smlouvu.

⁵ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 722

OZ. Na vztahy vyplývající ze spotřebitelské kupní smlouvy se bude dále také vztahovat úprava v obecné části občanského zákoníku, především všeobecná ustanovení o závazcích, ledaže úprava kupní smlouvy obsahuje speciální režim.

1. 2. Pojem „prodej zboží v obchodě“

Pojem „prodej zboží v obchodě“ není zákonodárcem nijak definován a byl převzat ze zákona č. 40/1964 Sb. Pod zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě nelze zařadit pouze kupní smlouvy uzavírané v obchodních prostorách, jak by mohlo na první pohled z názvu vyplynout. Naopak pod zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě je nutné zahrnout veškeré spotřebitelské kupní smlouvy, kde na straně prodávající vystupuje podnikatel v rámci své podnikatelské činnosti. Dle znění ust. § 2158 OZ se pak zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě neuplatní, pokud je kupujícím také podnikatel a při uzavření smlouvy je z okolností zřejmé, že se koupě týká také jeho podnikatelské činnosti.

„Určitým specifíkem sjednávání a uzavírání kupních smluv v obchodě je to, že se prodává typicky zboží v dané prodejně vystavené, takže zákazník si jej může namísto obhlédnout, vybrat a vyzkoušet. Prodejem v obchodě se tak vlastně myslí generálně učiněná oferta ze strany prodávajícího (oferent) ohledně veškerého zboží určeného k prodeji. Jednotlivým výběrem kupujícího (akceptant) dochází ke specifikaci předmětu koupě, k akceptaci oferty a tedy uzavření smlouvy.“⁶

Zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě se tak uplatní nejen na kupní smlouvy uzavírané v obchodních prostorách podnikatele, ale při veškeré obchodní činnosti podnikatele, tedy také při uzavírání smluv mimo obchodní prostory (např. na trhu, na předváděcí akci) či při uzavírání kupních smluv distančním způsobem, tedy prostřednictvím prostředků umožňujících komunikaci na dálku (např. přes internet, prostřednictvím telefonu).

⁶ Eliáš K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek.* Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 1800

1. 3. Pojem spotřebitele a podnikatele – osobní působnost

Právní úprava prodeje zboží v obchodě předpokládá, že při uzavírání kupní smlouvy jsou smluvními stranami na jedné straně podnikatel jako prodávající a na druhé straně spotřebitel jako kupující. O spotřebitelskou kupní smlouvu se tedy nebude jednat v případech, že je kupní smlouva uzavírána mezi dvěma osobami, které nevystupují v rámci své podnikatelské činnosti.

Kvalifikace jednotlivých smluvních stran je dána dle objektivních kritérií a není tedy závislá na vůli jednotlivých smluvních stran. V případě situací, kdy jednání daného subjektu má smíšený charakter (např. situace, kdy si fyzická osoba koupí osobní automobil, který využívá jak k účelům soukromým - spotřebitelským, tak k výkonu své podnikatelské činnosti), se ve většině případů nebude jednat o spotřebitelskou kupní smlouvu. „*Spotřebitelská kupní smlouva existuje tehdy, jestliže profesní účel kupujícího je objektivně do té míry nepodstatný, že v souvislosti s daným obchodem hraje naprosto podřadnou úlohu. Pouhé převažování soukromého účelu tedy není dostačující pro podřazení takového jednání pod režim spotřebitelské kupní smlouvy.*“⁷

1. 3. 1. Spotřebitel

V rámci spotřebitelského práva EU nelze nalézt jednotnou jasně danou definici spotřebitele. Jednotlivé směrnice tak obsahují každá svou vlastní definici spotřebitele, a dochází tedy k situaci, kdy každá definice v jednotlivých směrnicích se může určitými detaily odlišovat a ochraňovat tak poněkud odlišného spotřebitele, kdy však „*většina směrnic sledující ochranu hospodářských zájmů spotřebitelů chápe spotřebitele jako fyzickou osobu, případně osobu jednající pro svou potřebu, tj. potřebu nikoli spjatou s její profesionální (výdělečnou) aktivitou.*“⁸ V rámci jednotlivých směrnic a s ohledem na koncept minimální harmonizace, pak mají členské státy možnost definovat spotřebitele širěji a poskytnout tak ochranu většímu okruhu osob než stanoví daná směrnice. Ovšem poslední počin evropských

⁷ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 950

⁸ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 290

zákonodárců, a to Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU o právech spotřebitelů (dále jen „Směrnice o právech spotřebitelů“), tuto možnost zásadně omezuje, kdy se nově přiklání ke konceptu tzv. úplné harmonizace. Tato Směrnice o právech spotřebitelů ve svém čl. 4 stanoví, že „členské státy nesmí v rámci svého vnitrostátního práva ponechat v platnosti ani zavádět ustanovení odchylná od této směrnice včetně více či méně přísných ustanovení za účelem zajištění odlišné úrovně ochrany spotřebitele, pokud není v této směrnice stanoveno jinak“. Směrnice o právech spotřebitelů tak poukazuje na tendenci jednotně upravit práva spotřebitelů ve všech členských státech, kdy úmyslem evropských zákonodárců je postupné sjednocování pravidel spotřebitelské politiky ve všech smluvních státech, čímž by postupně mělo dojít k lepšímu fungování spotřebitelského vnitřního trhu a zvýšení právní jistoty spotřebitelů ve všech členských státech. Zatím ještě nedochází ke kompletnímu sjednocení ochrany spotřebitele a stále je tedy možné, aby jednotlivé členské státy přiznávaly spotřebiteli vyšší ochranu, než jakou stanoví Směrnice o právech spotřebitelů. Směrnice o právech spotřebitelů pak definuje spotřebitele ve svém čl. 2 odst. 1 jako „fyzickou osobu, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem, který nelze považovat za její obchodní činnost, podnikání, řemeslo nebo povolání.“.

Občanský zákoník se ovšem snaží vymezit pojem spotřebitele pro potřeby celého soukromého práva a ve svém ust. § 419 OZ stanoví, že „spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“ Spotřebitel je dle této definice a v souladu s evropskou normotvorbou a ustálenou judikaturou Soudního Dvora Evropské Unie (dále jen „SDEU“)⁹, jen člověk – tedy fyzická osoba, která si opatřuje zboží nebo služby pro své vlastní účely osobní nebo rodinné. Právnícké osoby a podnikatelé se mohou také v rámci svých aktivit ocitnout v pozici slabší smluvní strany. V takovém případě jim pak náleží ochrana v rámci obecných ustanovení a to především ustanovení o zákazu zneužití práva (§ 7 OZ), nekalé soutěži (§ 2076 a násl. OZ) a ustanovení o smlouvách uzavíraných adhezním

⁹ Například rozsudek SDEU ze dne 22. 11. 2001 Cape Snc proti Idealservice Srl (C-541/99) a Idealservice MN RE Sas proti OMAI Srl (C-542/99)

způsobem (§ 1798 – 1801 OZ), kdy slabší strana nemá možnost ovlivnit samotné znění takové smlouvy.

Další definici spotřebitele pak v českém právním řádu poskytuje v oblasti práva veřejného zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochr. spotř.“), který ve svém ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) definuje spotřebitele jako „fyzickou osobu, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu povolání.“ Tento zákon pak dále vnitřně diferencuje spotřebitele a poskytuje ochranu v rámci právní úpravy o nekalých obchodních praktikách i tzv. zvlášť zranitelnému spotřebiteli, kdy ve svém ust. § 4 odst. 2 stanoví „Je-li obchodní praktika zaměřena na spotřebitele, kteří jsou z důvodu duševní nebo fyzické slabosti nebo věku zvlášť zranitelní, hodnotí se její nekalost z hlediska průměrného člena této skupiny, tím není dotčeno obvyklé reklamní přehánění.“ V rámci právní úpravy nekalé soutěže pak především soudní praxe vychází z pojmu tzv. průměrného (běžného) spotřebitele. Tento pojem se v českém právním řádu nikde výslovně nevyskytuje, pracuje s ním ale Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu (dále jen „Směrnice o nekalých obchodních praktikách“). Tato směrnice pak ve svých úvodních důvodech, konkrétně v důvodu 18 stanoví, že „tato směrnice, v souladu se zásadou proporcionality a pro zajištění účinné ochrany v ní stanovené, vychází z pojmu průměrného spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory, jak je vykládán Soudním dvorem. ... Pojem průměrného spotřebitele není statickým pojmem. Pro stanovení typické reakce spotřebitele v daném případě budou muset vnitrostátní soudy a orgány vycházet z vlastního úsudku, s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora.“

V rámci vnitřní diferenciací pojmu spotřebitele, pak je v odborné literatuře¹⁰ dále rozlišován pojem pasivního a aktivního spotřebitele. „Pasivním spotřebitelem chápe slabou a důvěřivou osobu požadující vyšší míru ochrany garantovanou právem. Koncepce pasivního spotřebitele je např. typická pro skandinávské právo a převládá i v okruhu práva německého a rakouského. Na straně druhé se postupně vyvíjí koncept tzv. aktivního spotřebitele, resp. svědomitého (pečlivého) spotřebitele.... Svědomitým

¹⁰ Tomančáková, B. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 2. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 16

*(aktivním) spotřebitelem je třeba rozumět kritického, aktivního, chápacího, pozorného a informovaného spotřebitele.*¹¹

1. 3. 2. Podnikatel

V rámci jednotlivých směrnic dotýkajících se ochrany spotřebitele nenalezneme, stejně jako v případě spotřebitele, žádnou jednotnou definici podnikatele. Směrnice navíc ještě podnikatele nejednotně označují, kdy se vyskytují pojmy jako dodavatel, obchodník, prodávající aj. Obecně lze říci, že za podnikatele je považován profesionál, který v právních vztazích vystupuje v souvislosti se svou obchodní nebo výrobní činností.

Podle ust. § 420 odst. 2 OZ je podnikatelem každá osoba, která „...*samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku...*“. Z tohoto ustanovení pak vyplývá, že podnikatel, je každá osoba, která podniká, tzn. naplňuje pojmové znaky podnikání stanovené v tomto shora citovaném ustanovení. Podnikání není v občanském zákoníku na rozdíl od původního znění obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb. vázáno na skutečnosti, zda podnikatel má či nemá k podnikání oprávnění.

Podnikání je tedy činnost vykonávána podnikatelem **samostatně**, kdy tento si svou činnost organizuje sám, opakem pak je závislý zaměstnanecký poměr, kdy zaměstnanec vykonává určitou činnost na základě pokynů zaměstnavatele. Podnikatelskou činnost také podnikatel vykonává **na vlastní účet a odpovědnost** a je tedy za veškeré následky, ať už příznivé či nepříznivé, odpovědný sám podnikatel a nikdo jiný. **Výdělečnost** podnikatelské činnosti pak není vázána na skutečné dosažení výdělku, důležitá je pouze skutečnost, že se jedná o činnost, která je takový výdělek způsobila přinést, i když reálně tomu tak nemusí ve všech případech být. **Živnostenským nebo obdobným způsobem** pak znamená, že se jedná o podnikání podle živnostenského zákona případně obdobnou činnost podle zvláštních předpisů. Do této kategorie pak lze například zařadit činnost advokátů, notářů, lékařů, auditorů

¹¹ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 293-294

ad., ale také aktivity, k nimž je potřeba zvláštní oprávnění či licence jako např. podnikání v oblasti bankovníctví. „*Další výrazy – „soustavně“ a „za účelem dosažení zisku“ – se překrývají s předchozími. Soustavnost je významným prvkem ... tradičně pružně interpretovaným. Soustavnost tak neznamená úplnou trvalost a pravidelnost. Tak např. dobře pokrývá i sezonní podnikání (když někdo přes léto prodává zmrzlinu na koupališti a v zimě provozuje lyžařskou školu) a možnosti přerušování podnikání.*“¹² Jednotlivé znaky podnikání pak musí být splněny kumulativně, abychom mohli danou činnost za podnikání považovat.

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že „*Pojmové pojetí podnikatele se pro účely ochrany spotřebitele navrhuje rozšířit tak, aby pojem byl při ochraně spotřebitele vykládán konformně s evropským právem; spotřebitel musí být chráněn i v případech, kdy se ocitne v právním styku s osobou, pro kterou není kritériem zisku významné: např. při poskytování veřejné služby nebo při obecně prospěšné činnosti (např. při provozu nemocnic, veřejné dopravy, při provozování veřejně prospěšných ústavů) osobami, které ve vztahu k této činnosti status podnikatele nemají, např. proto, že náleží do veřejného sektoru.*“¹³ Na základě této myšlenky a v souladu s právem EU občanský zákoník rozšiřuje definici podnikatele v ust. § 420 odst. 2 „*Pro účely ochrany spotřebitele a pro účely § 1963¹⁴ se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.*“

Občanský zákoník v následujícím ustanovení § 421 OZ doplňuje obecnou definici podnikatele a definuje podnikatele dle formy a to v odst. 1, který stanoví „*Za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Za jakých podmínek se osoby zapisují do obchodního rejstříku, stanoví jiný zákon (zákon o veřejných rejstřících)*“. V odst. 2 ustanovení § 421 OZ je pak stanovena vyvratitelná

¹² Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 959

¹³ Konsolidovaná důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 107, dostupné zde: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹⁴ Toto ustanovení provádí harmonizaci Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích

domněnka „... že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenského nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.“

1. 4. Věcná působnost – pojem zboží

Občanský zákoník v názvu pododdílu používá pojem „zboží“, přičemž tento výraz je zde pravděpodobně zákonodárcem použit v důsledku transpozice směrnic, ovšem v dalších ustanoveních pododdílu dále používá především pojem „věc“.

„Teoreticky lze zboží definovat jako věc určenou k prodeji. ... Zbožím je tak vše, co prodávající při provozu své podnikatelské činnosti má ve své provozovně (eventuálně co je schopen dodat na objednávku) a co nabízí kupujícímu ke koupi“¹⁵

Právní definici věci pak poskytuje ust. § 489 OZ: *„Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“* Na rozdíl od OZ1964 již aktuální občanský zákoník nepovažuje za věc živé zvíře, kdy definuje zvíře v ust. § 494 OZ jako *„smysly nadaného živého tvora“* a stanoví, že *„ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze“*. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že ustanovení o spotřebitelské kupní smlouvě se uplatní i v případě prodeje živého zvířete, pokud strany uzavírané smlouvy budou v postavení podnikatele a spotřebitele.

„Věcmi jsou tudíž nejen hmotné movité a nemovité předměty, ale též ovladatelné přírodní síly (§ 497), např. elektrická energie, a věci nehmotné, zejména subjektivní práva (§ 496). Za věc – a tedy možný předmět koupě – je ale třeba v duchu definice § 489 považovat cokoli, co slouží potřebě lidí, jinými slovy jakoukoliv hodnotu (např. informace). Prodat a koupit lze i věc hromadnou, např. sbírku předmětů, majetek jako takový (§ 1893 a násl.) nebo obchodní závod.“¹⁶ Věcí dle ustanovení § 493 OZ není *„lidské tělo ani jeho části, třebaže byly od těla odděleny“* a nemohou tedy být předmětem kupní smlouvy. To podle ustanovení § 112 OZ neplatí, *„jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez zneuctlivění a které se přirozenou cestou obnovují, ty lze přenechat jinému i za odměnu*

¹⁵ Eliáš, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek*, Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 1802

¹⁶ Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014

a hledí se na ně jako na věc movitou“. Předmětek kupní smlouvy obecně a tedy ani zbožím ve smyslu spotřebitelské kupní smlouvy pak nemohou být věci *res extra commercium*¹⁷.

Další kategorií věcí jsou dále věci, se kterými je obchodování určitým způsobem omezeno a jejich prodej či nabývání je omezeno veřejnoprávními předpisy, jedná se např. o obchodování se zbraněmi, vojenským materiálem, léčivy aj. V případě, že jsou splněny podmínky stanovené danými právními předpisy a s danou věcí je legálně obchodováno, tak i v tomto případě se pak použijí zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě.

1. 5. Neobvyklá plnění

Ustanovení § 2185 odst. 2 OZ stanoví: „*Plnění, která se při prodeji věci obvykle neposkytují, je třeba zvláště ujednat*“. Jedná se o ustanovení, které má spotřebitele chránit před plněními, která při koupi zboží neočekává a obvykle toto plnění ani nepožaduje. Co lze považovat za neobvyklé plnění pak záleží na charakteru prodávané věci a způsobu jejího prodeje. Je běžné, že podnikatel v současné době nabízí spotřebitelům různá plnění navíc k jejich nákupu, aby je přesvědčil, že mají nakoupit právě u něj. Za obvyklá lze považovat ta plnění, která jsou již zahrnuta do kupní ceny, takovým pak může být např. zabalení prodávané věci. Naopak za neobvyklá plnění jsou považována ta, za která lze požadovat úplatu, je ovšem nutné, aby si takové plnění spotřebitel a podnikatel zvláště ujednali. Jako příklad neobvyklého plnění lze uvést např. zaslání koupeného zboží do místa bydliště spotřebitele či zabalení věci do dárkového balení.

V případě, že podnikatel poskytne neobvyklé plnění spotřebiteli, aniž by si to ujednali, nemůže od spotřebitele požadovat úhradu za toto neobvyklé plnění.

¹⁷ Jedná se o věci, kterou jsou z určitého důvodu vyloučeny z právního obchodu, např. veřejné cesty, veřejné osvětlení, a věci všem lidem společné, např. vzduch, dešťová voda.

2. Kupní smlouva obecně

Dle ustanovení § 2079 odst. 1 OZ se „kupní smlouvou prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.“ „Jedná se o synallagmatické [vzájemné] právní jednání, na základě kterého se prodávající zavazuje převést na kupujícího vlastnické právo k předmětu koupě (věci) a kupující k zaplacení kupní ceny a k převzetí předmětu koupě. Synnalagma, (resp. synallagmatické plnění) znamená věc na straně jedné a peníze na straně druhé.“¹⁸ Především peněžní plnění je zásadní skutečností, která odlišuje kupní smlouvu od smlouvy směnné, kdy dochází k převodu vlastnického práva směnou věci za jinou věc a také od smlouvy darovací, u které dochází k bezúplatnému převodu vlastnického práva k věci. Obecná ustanovení o kupní smlouvě se použijí vždy, pokud zvláštní úprava nestanoví jinak. Kupní smlouva je jedním ze základních smluvních typů a je nejčastějším titulem k převodu vlastnického práva.

2. 1. Náležitosti kupní smlouvy

Aby došlo k uzavření jakékoli kupní smlouvy, zákon vyžaduje, aby se účastníci dohodli na předmětu koupě a kupní ceně. Tato dvě ujednání pak považujeme za podstatné náležitosti kupní smlouvy, kdy bez jejich ujednání by žádná kupní smlouva nemohla být uzavřena. Za další náležitosti pak lze považovat ujednání o době a místě plnění, přechodu nebezpečí škody apod. V případě, že si strany některé náležitosti, vyjma těch podstatných, neujednají, použije se podpůrně zákonná úprava.

2. 1. 1. Předmět koupě

Předmětem kupní smlouvy je vždy věc v právním smyslu dle definice v ust. § 489 OZ. Předmětem kupní smlouvy tak mohou být věci hmotné i nehmotné, movité i nemovité, cenné papíry, věc hromadná, soubor věcí, obchodní podíl nebo předměty duševního vlastnictví. Předmětem kupní smlouvy nemohou být hodnoty,

¹⁸ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 721

kteře nejsou považovány za věci v právním smyslu, nelze tak obchodovat s částmi lidského těla či obchodovat s osobnostními právy. „*Předmětem koupě není převážně činnost, a to ani činnost zhmotnělá posléze ve věci, tím se odlišuje od služeb, jakými jsou například pracovní poměr nebo dílo (§2586 NOZ [OZ] viz níže). Jedná-li se o věc, která má být teprve vyrobena, posoudí se smlouva jako kupní, pokud není jejím předmětem zhotovení věci, k němuž se zavázal kupující předat převážnou část materiálu.*“¹⁹. Kupní smlouvou pak dále nelze převádět jen jednotlivá oprávnění vlastníka k předmětu věci, kdy k tomuto účelu občanský zákoník upravuje jiné smluvní typy, např. pro převod užívacího práva k věci, lze uzavřít nájemní nebo pachtovní smlouvu. Co se týče součástí věci (§ 505 OZ a násl., kdy např. rostliny jsou součástí pozemku, na němž vzešly), tak součást věci může být předmětem kupní smlouvy, pouze pokud je možné ji oddělit od věci hlavní a stane se tak samostatnou věcí, se kterou lze volně nakládat. Oproti tomu příslušenství věci (§ 510 OZ a násl.), je považováno za samostatnou věc a je možné s ním obchodovat. S ohledem na druh věci je pak potřeba danou věc dostatečně individualizovat, aby bylo jasné, co kupující nabývá do svého vlastnictví. Dalšími komoditami, které nelze kupní smlouvou převádět jsou tzv. negativní hodnoty (např. odpady dle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech). U těchto hodnot dochází k převodu vlastnického práva podle obecných ustanovení závazkového práva na základě tzv. nepojmenované smlouvy podle ust. § 1746 odst. 2 OZ.

Ustanovení § 1099 OZ stanoví, že k převodu vlastnictví u věci určené jednotlivě dochází okamžikem její účinnosti, je tedy nutné, aby předmět věci v tomto okamžiku již byl ve vlastnictví prodávajícího. Je však možné, aby si ve smlouvě strany ujednaly závazek prodávajícího věc teprve nabýt do jeho vlastnictví. V případě, že si smluvní strany toto neujednají a prodávající není k okamžiku účinnosti smlouvy vlastníkem předmětu prodeje, je smlouva relativně neplatná pro nemožnost plnění. Námitka neplatnosti smlouvy je však v rukou kupujícího, a pokud tedy tuto námitku kupující nevznese, nabude vlastnické právo až v okamžiku, kdy jej nabude prodávající. U věcí určených druhově dochází dle ust. § 1101 OZ k nabytí vlastnického práva v okamžiku, kdy lze věc určit jejím dostatečným odlišením od ostatních věcí.

¹⁹ Raban, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013, s. 130-131

Ujednáním stran lze i v tomto případě odsunout účinnost kupní smlouvy k okamžiku, kdy se prodávající stane vlastníkem. „*Nemá-li dojít k převodu vlastnického práva k okamžiku účinnosti smlouvy ve smyslu § 1099, není vlastnictví věci prodávajícím (nebo existence ujednaných vlastností předmětu koupě) při uzavření kupní smlouvy podmínkou platnosti, nýbrž řádného splnění povinností ze smlouvy. To však neznamená, že by kupující musel nečinně vyčkávat za situace, kdy je plnění ohroženo okolnostmi na straně prodávajícího, která kupujícímu nebyly a neměly být známy, když smlouvu uzavřel (např. závažná vada, kterou prodávající zamlčel, a existují-li pochybnosti, zda bude s to ji odstranit do doby splnění). V tomto případě lze od smlouvy odstoupit způsobem podle § 1912.*“²⁰

2. 1. 2. Kupní cena

Kupní smlouva je sjednávána za úplatu, kdy především úplatnost odlišuje smlouvu kupní od smluv, jejichž předmětem je také odevzdání věci, ale bezplatně např. výprosa (§ 2189 OZ a násl.) nebo výpůjčka (§ 2193 OZ a násl.). Kupující je tedy povinen prodávajícímu zaplatit kupní cenu, která představuje protihodnotu za převod vlastnického práva k předmětu koupě. „*Kupní cena nemusí být výslovně ve smlouvě vyjádřena, stačí pouze, je-li ujednána alespoň způsob jejího určení. Způsob určení ceny může spočívat v různých postupech, mezi nimi je především stanovení ceny podle tržní ceny objektivně zjistitelné, například cena, za kterou se prodává zboží v určený čas na burze, stanovení ceny podle znaleckého či jiného odborného posouzení či stanovení ceny podle pravidla vyjádřeného v předběžném ujednání, například smlouvě o smlouvě budoucí nebo distribuční smlouvě. Není-li cena sjednána, avšak ze smlouvy plyne povinnost stran poskytnout a přijmout plnění za úplatu, aniž je ujednána její výše či způsob, jakým bude tato výše určena, platí, že úplata byla ujednána ve výši obvyklé v době a místě uzavření smlouvy.*“²¹ Za dohodu o kupní ceně lze také považovat situaci, kdy kupující bezprostředně před nebo po převzetí věci zaplatí kupní cenu stanovenou prodávajícím. Obecně je nutné považovat cenu udanou prodávajícím

²⁰ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 729

²¹ Raban, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva.* Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013, s. 129-130

za kompletní protiplnění, kdy součástí této ceny, není-li uvedeno jinak, jsou také nepřímé daně (daň z přidané hodnoty, spotřební daň), clo a případné recyklační poplatky. Plátcem těchto daní a poplatků je většinou prodávající a je proto odpovědný za stanovení ceny tak, aby byly tyto další poplatky již její součástí. V případě, že k tomuto nedojde, je povinen srozumitelně uvést, že výše uvedené poplatky je potřeba uhradit zvlášť.

Ovšem v případech uzavírání smluv se spotřebitelem, tedy i v případě spotřebitelské kupní smlouvy, musí být spotřebiteli dle ust. § 1811 odst. 2 písm. c) OZ sdělena cena zboží, případně způsob jejího výpočtu a to včetně všech daní a dalších poplatků. Proávající – podnikatel pak nesmí požadovat žádné další platby, než tu, která je součástí primárního závazku, pokud k tomu spotřebitel nedal výslovný souhlas²². Veškeré informace spotřebiteli pak musí být uváděny jasně, srozumitelně a v jazyce smlouvy.

Dle ust. § 1811 odst. 2 písm. d) OZ je pak nutné spotřebitele informovat mimo jiné i o způsobu platby. K úhradě kupní ceny může dojít v hotovosti, kdy je povinností každého dle zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu mincí a bankovek, přijmout tuzemské mince a bankovky, nebo bezhotovostně, tzn. prostřednictvím poskytovatele platebních služeb nebo provozovatele poštovních služeb formou poštovního poukazu, je ovšem nutné přihlídnout i k dalším právním předpisům, kdy např. zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, omezuje platbu v hotovosti tak, že stanoví pro případy plateb v minimální výši 270.000,- povinnost provést tyto bezhotovostně. Na základě dohody stran může k úhradě dojít v české nebo cizí měně, v poukázkách či prostřednictvím spontánně vzniklého platebního prostředku, za který v současné době můžeme považovat především tzv. bitcoin.

2. 2. Práva a povinnosti stran kupní smlouvy

Stranami kupní smlouvy jsou prodávající a kupující. Proávající i kupující musí být v okamžiku uzavření smlouvy identifikovatelní, tedy musí být dostatečně přesně označeni, aby bylo zcela jasné, kdo prodává a kdo kupuje a nemohlo tedy dojít

²² § 1817 OZ: „Podnikatel nesmí po spotřebiteli požadovat další platbu, než kterou je spotřebitel povinen uhradit na základě hlavního smluvního závazku, pokud spotřebitel nedal k této další platbě výslovný souhlas.“

k zaměnění s jinými osobami. Základní povinností prodávajícího je předmět koupě odevzdat kupujícímu a umožnit mu nabýt vlastnické právo k věci, oproti tomu základní povinností kupujícího je předmět koupě převzít a zaplatit za něj kupní cenu.

„Základní povinností prodávajícího je věc odevzdat. V případě kupní smlouvy nejedná se o jakékoli odevzdání, avšak odevzdání s úmyslem umožnění převodu vlastnického práva, popřípadě realizace toho, že vlastnické právo již na kupujícího přešlo. Jednotlivá speciální ustanovení o způsobu předání věci pak obsahují pododdíly zabývající se zvláštní úpravou podle předmětu popřípadě okolností plnění (koupě movité věci §2058 NOZ [OZ], koupě nemovité věci §2128 NOZ [OZ] a koupě závodu § 2157 NOZ [OZ]). Nejčastějším případem je situace, kdy odevzdání věci se děje současně s uzavřením smlouvy a zaplacením „z ruky do ruky“ tedy koupě ruční. Takový případ zákon preferuje, pokud neplyne ze smlouvy nebo zvyklostí něco jiného. V obchodě však často schází k oddělení okamžiku přechodu vlastnictví, odevzdání věci a zaplacení. Jedná se o tzv. termínové smlouvy, kdy nejdříve je smlouva uzavřena, pak dochází k zaplacení a posléze k dodání (odevzdání) věci, nebo koupě na úvěr, kdy nejdříve je uzavřena smlouva, posléze je dodána (odevzdána) věc a následně zapláceno.“²³

²³ Raban, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013, s. 131

3. Přechod vlastnictví při prodeji zboží v obchodě

Právní úprava spotřebitelské kupní smlouvy obsahuje speciální právní úpravu pro odevzdání a převzetí věci a také speciální režim pro nabytí vlastnického práva k věci. Nepoužijí se tedy obecné ustanovení § 1099 OZ o převodu vlastnického práva, které stanoví, že k převodu vlastnického práva k věci určené jednotlivě dochází již účinností uzavřené smlouvy. Strany si však obecně mohou ujednat převod vlastnického práva k jinému okamžiku, případně tak může stanovit zákon jako v případě spotřebitelské kupní smlouvy.

3. 1. Dodání a převzetí

Ustanovení § 2159 odst. 1 OZ stanoví: *„Dodá-li prodávající věc na místo určené kupujícím, převezme kupující věc při dodání; v ostatních případech převezme kupující věc při prodeji“*. V případě dodání věci na místo určené kupujícím, tedy v praxi především dodání věci do místa jeho bydliště či pracoviště, je povinností kupujícího zajistit převzetí věci v místě určeném, v opačném případě se pak dostává do prodlení. V tomto případě je výlučným právem kupujícího určit místo dodání a prodávající musí toto určení akceptovat a má právo zvolit způsob tohoto dodání. Reálně se pak setkáváme se situacemi, kdy prodávající nabízí několik možností dodání věci podle svého výběru a kupující si z těchto možností vybírá jím preferovaný způsob dodání. Náklady na toto dodání pak může nést kupující či prodávající, případně oba, s ohledem na to, jakým způsobem si dodání strany ujednají. Povinností prodávajícího je zajistit, aby věc při předání byla nepoškozená a nezničená. Dle ust. § 2160 odst. 1 OZ totiž k převodu vlastnického práva k věci dojde až převzetím věci kupujícím a na prodávajícím tak až do této chvíle leží nebezpečí nahodilé zkázy, nebezpečí poškození či zničení věci. *„V tomto směru tedy zákonodárce zvýhodnil postavení kupujícího a ponechal rizika s dodáním věci na prodávajícím až do okamžiku, kdy si kupující věc převezme. Pokud je dodávaná věc v průběhu dodání kupujícímu poškozena nebo zničena (ať již samotným prodávajícím, třetí osobou, nebo i jinak, např. při povodni), bude oprávněným z deliktního vztahu vůči škůdci (např. třetí osobě – dopravci)*

prodávající, a nikoli kupující, který bude mít naopak stále nárok na dodání nepoškozené a nezničené věci.“²⁴

Věta druhá citovaného ustanovení § 2159 odst. 1 OZ pak upravuje převod vlastnického práva tzv. při prodeji. Za prodej lze považovat situaci, kdy dochází k předání věci tzv. z ruky do ruky. Při takovémto prodeji kupující zaplatí kupní cenu a převezme věc od prodávajícího, a to v místě, kde podnikatel uskutečňuje svou obchodní činnost. Takovým místem je ve většině případů prodejna podnikatele, kde nabízí své věci k prodeji a kam spotřebitel – potencionální kupující – dochází, aby zde uskutečnil svůj nákup. Pokud je zboží nabízeno tímto způsobem, je také omezeno jeho množství, kdy spotřebitel vybírá z omezeného množství zboží, které je na dané prodejně k dispozici, ať už vystavené či uskladněné. V těchto případech tak nedochází k prodlení ani na jedné straně. Výjimkou jsou situace, kdy prodávající nemá spotřebitelem požadovanou věc na skladě dané provozovny, ale je schopen a ochoten toto zboží objednat u dodavatele příp. výrobce. Pokud prodávající toto ujednání nesplní a věc není v ujednané době k dispozici pro kupujícího, dostává se prodávající do prodlení.

V případě, že kupující věc nepřeveze při dodání dle výše uvedeného, má prodávající dle ust. § 2159 odst. 2 OZ nárok na úplatu za uskladnění. Jedná se především o případy, kdy je věc dodávána na místo zvolené kupujícím, věc je dodána řádně a včas, bez jakýchkoliv vad a kupující přesto nezajistí její převzetí. Úplata za uskladnění prodávajícímu náleží ve výši ujednané a v případě, že tato není ujednána, tak ve výši obvyklé. Pokud kupující věc nepřeveze dle ujednání stran řádně a včas, přechází na něj i přesto nebezpečí škody na věci, ovšem ne v celém rozsahu. Dle ust. § 1976 OZ kupující nese nebezpečí škody na věci, ať již škoda vznikne z jakékoli příčiny, ne však v případě, že škodu způsobí sám prodávající. Kupující tedy nenese nebezpečí vzniku škody na věci v případech, že prodávající věc neuskladní či škodu způsobí jeho zaměstnanci nebo jiná jím zvolená osoba, která má věc uskladnit. Prodávající nemá nárok na úplatu za uskladnění v případech, že nedošlo

²⁴ Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 147

k převzetí věci z důvodů na jeho straně, tedy především v případech, kdy věc byla dodána na jiné než ujednané místo, v jiném čase či s vadami.

3. 2. Převzetí a nabytí vlastnického práva

Právní úprava spotřebitelské kupní smlouvy v ust. § 2160 odst. 1 OZ stanoví jednu z výjimek z obecného principu převodu vlastnického práva stanovenou v ust. § 1099 OZ, podle kterého se vlastnické právo k věci určené jednotlivě převádí samotnou smlouvou. V tomto případě dochází k převodu vlastnického práva převzetím věci kupujícím. U spotřebitelské kupní smlouvy tak zůstává zachována právní úprava jako v občanském zákoníku z roku 1964, kdy kupní smlouva je jen titulem k nabytí vlastnického práva a v jejím důsledku pak kupující nabývá vlastnické právo až v okamžiku, kdy prodávající odevzdá věc kupujícímu. V takových případech pak hovoříme o tzv. tradici, která může mít více forem. Jedná se buď o hmotnou tradici, kdy dojde k odevzdání věci tzv. z ruky do ruky nebo distančně, prostřednictvím zásilky. Symbolická tradice pak přichází v úvahu v situacích, kdy je faktické předání nemožné či obtížné a dochází zde pouze k odevzdání znamení, nástrojů, klíčů nebo dokladů (např. při prodeji automobilu může dojít k odevzdání věci předáním klíčů a dokladů kupujícímu). Dalším případem tradice je *„odevzdání prohlášením, které v sobě zahrnuje dva případy ... při koupi má nabyvatel koupenou věc u sebe z jiného právního důvodu (např. jako vypůjčitel) a domluví se se zcizitelem (s prodávajícím), resp. učiní prohlášení, že věc již napříště bude mít a užívat jako vlastník (tzv. traditio brevi manu). Zcizitel se s nabyvatelem mohou dohodnout také tak, že věc, kterou mu zcizitel smlouvou zcizil (zejména prodal), si ponechá u sebe z jiného právního důvodu, např. jako její nájemce (tzv. constitutum possessorium).“*²⁵

Speciální úpravu nabytí vlastnického práva obsahuje ust. § 2160 odst. 2 OZ pro samoobslužný prodej. Při samoobslužném prodeji nabývá kupující vlastnické právo až okamžikem zaplacení kupní ceny. Pojem samoobslužný prodej je potřeba vykládat extenzivně, kdy za samoobslužný prodej považujeme všechny situace, kdy kupující určuje svým výběrem věci, které hodlá zakoupit, a to z věcí, které prodávající

²⁵ Dvořák, J., Švestka, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 66-67

nabízí. Za samoobslužný prodej tak považujeme nejen samotnou samoobsluhu, ale také např. pultový prodej či nákup automobilu v autosalonu.

„V okamžiku získání věci do své dispozice, resp. pouze „kvalifikovaným“ označením takové věci (výrokem adresovaným prodáváči „toto auto kupuji“), stává se kupující detentorem s nárokem na uzavření kupní smlouvy a v očekávání nabytí vlastnictví k takto určené věci.“²⁶ Z učiněného výběru nevyplývají pro kupujícího žádné povinnosti (např. povinnosti vyplývající z předmluvní odpovědnosti dle ust. § 1728 a násl. OZ) až do okamžiku zaplacení kupní ceny. Kupující si tak před zaplacením kupní ceny může svůj výběr kdykoliv rozmyslet a věc vyměnit nebo vrátit na místo, odkud ji získal.

V případě poškození věci kupujícím před zaplacením kupní ceny (např. situace, kdy kupující rozbije láhev umístěnou v regálu samoobsluhy) se kupní cena nahradí podle obecných ustanovení deliktního práva (§ 2894 a násl.), kdy je nutné, aby byly splněny všechny předpoklady této odpovědnosti.

3. 3. Přejednost nebezpečí škody na věci

K přechodu nebezpečí škody na kupujícího dochází obecně dle ust. § 2082 OZ současně s nabytím vlastnického práva. V případě spotřebitelské kupní smlouvy nabyvá kupující vlastnické právo k věci, jak již bylo výše uvedeno, převzetím věci od prodávajícího. Stejně tak i ust. § 2121 OZ, které upravuje nebezpeční škody pro obecnou koupi movitých věcí, stanoví, že „*nebezpečí škody přechází na kupujícího převzetím věci.*“ Obecně lze tedy shrnout, že předpokladem přechodu nebezpečí škody na věci je především platná a účinná kupní smlouva a převzetí věci kupujícím.

Nebezpečím škody na věci se rozumí nebezpečí nahodilé zkázy, tedy ztráty, nebo jiné nepředvídatelné újmy, kterou nezpůsobil svým jednáním kupující ani prodávající. „*Tato situace je způsobena především přírodními jevy, nehodami, ztrátou, krádeží, vandalismem apod. K rizikům též patří mimořádné náklady přepravy, které je třeba přičíst tomu, kdo nese riziko přepravy. Možné jsou i vrchnostenské akty, které*

²⁶ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 957

*činí věc nezpůsobilou použití. Jedná se např. o zabavení věci, zákaz použití, zákaz dovozu či vývozu.*²⁷

V případě, že dojde ke zničení nebo znehodnocení věci před jejím dodáním kupujícímu, dostává se ve většině případů prodávající do prodlení s dodáním. V některých situacích může nastat i následná nemožnost plnění dle ust. § 2006 OZ a násl., je ovšem nutné vzít v úvahu, že dle ust. § 2006 odst. 1 OZ „*plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době*“. Z tohoto tedy jasně vyplývá, že k těmto situacím bude při spotřebitelské koupi docházet spíše výjimečně, neboť většinu spotřebního zboží lze nahradit, popř. znovu vyrobit, a tedy daný závazek splnit. O následnou nemožnost plnění půjde tedy například při prodeji uměleckých děl či historických památek, pokud při takové koupi budou strany v postavení spotřebitele a podnikatele při jeho podnikatelské činnosti.

V případě, že kupující nepřevzme předmět koupě v ujednaném čase a na ujednaném místě, dochází k prodlení na jeho straně a nese i v tomto případě nebezpečí škody na věci dle ust. § 1976 OZ, ne však v celém rozsahu, kdy prodávající má podle ust. § 2159 odst. 2 OZ v takovém případě prodávající povinnost věc uskladnit a odpovídá tak za škody způsobené neuskladněním věci či v důsledku uskladnění.

²⁷ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 863

4. Odpovědnost prodávajícího za vady

Prodávající odpovídá za vady věci bez ohledu na zavinění za nedostatky věci (vady), které se na věci vyskytly v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí (§2165 OZ), byla-li věc vadná již při převzetí. Ve prospěch spotřebitele pak občanský zákoník zavádí vyvratitelnou domněnku existence vady, pokud se tato vyskytla do šesti měsíců po převzetí věci kupujícím.

Občanský zákoník rozlišuje tři druhy odpovědnosti, a to smluvní odpovědnost za vady, ačkoli tuto zákon výslovně neupravuje, dále zákonnou odpovědnost za vady a odpovědnost ze záruky, přičemž nelze vyloučit, že všechny tři druhy mohou existovat vedle sebe nebo samostatně. **Smluvní odpovědnost za vady** bude přicházet v úvahu, kdy si strany kupní smlouvy ujednají ve smlouvě standard plnění. V takovém případě považujeme předmět koupě za bezvadný, pokud odpovídá ujednání stran ve smlouvě. Pro případ, že strany si žádný standard plnění v uzavřené smlouvě neujednají nebo pro případy, kdy by mohla být kterákoli ze stran v důkazní nouzi ohledně smluvních ujednání, přichází na řadu podpůrně **zákonná odpovědnost prodávajícího za vady** věci. Pro takové případy pak tedy zákon stanoví předpoklady bezvadnosti věci v ust. § 2161 OZ, kdy tento výčet není zdaleka taxativním (občanský zákoník uvádí „zejména“). Při **odpovědnosti ze záruky** se prodávající svým prohlášením na obalu věci, v reklamě či jiném veřejném prohlášení nebo v rámci smluvních ujednání s kupujícím podle ust. § 1919 OZ „*zaručuje ..., že předmět plnění bude po určité době po splnění způsobilý pro použití k danému účelu a že si podrží ujednané vlastnosti; nejsou-li ujednaný, vztahuje se záruka na účel a vlastnosti obvyklé*“ nad rámec zákonné odpovědnosti prodávajícího za vady.

4. 1. Jakost při převzetí

Jakostí se dle Slovníku spisovného jazyka českého²⁸ rozumí „*souhrn vlastností, vlastnosti, kvalita, hodnota*“. Pojem jakost v občanském zákoníku používá zákonodárce v podobném smyslu, a to především ve smyslu kvality daného předmětu

²⁸ Dostupný zde: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

plnění, tzn. požadavky na určitý stupeň kvality zpracování, životnosti a odolnosti dané věci a případně dalších vlastností věci. „V případě marginální rubriky ohledně jakosti při převzetí jde o vyjádření určitého pojmu, který zahrnuje všechny požadavky na bezvadnost věci obsažené v tomto ustanovení a zahrnující ještě požadavky další. Lze soudit, že je zjednodušeným a ne úplně přesným vyjádřením splnění všech kvalitativních a kvantitativních složek, resp. požadavků na předmět kupní smlouvy. Ve své podstatě však jde o vymezení pojmu bezvadnosti věci jinými výrazovými prostředky, jak to činí zákonodárce i v § 1914, 2099, resp. 2095, 2096.“²⁹

Věc je bezvadná v případě, že při převzetí věci kupujícím nemá žádné vady. Prodávající je povinen dodat kupujícímu věc bez vad v souladu se smlouvou nebo zákonem a to jak v kvantitativní rovině, kdy předmět koupě je dodán v ujednaném množství, tak také v rovině kvalitativní, kdy věc má vlastnosti, které jsou v souladu se smlouvou a kupující je oprávněně očekával s ohledem na jeho zkušenosti a na prohlášení prodávajícího. V opačném případě, má následně kupující práva z vadného plnění, kdy tato budou specifikována podrobně v kapitole páté této práce.

Občanský zákoník stanoví ve svém ust. § 2161 demonstrativně předpoklady bezvadnosti věci. Tyto předpoklady pak s ohledem na charakter kupované věci musí být splněny všechny současně či jen některé z nich. Předmět koupě tak musí mít především vlastnosti, které si strany ujednaly. Toto ujednání může být učiněno v libovolné formě, ale musí být srozumitelné, jasné a prosté omylu pro obě strany. Pro případ, že si strany vlastnosti předmětu koupě neujednají, pak občanský zákoník stanoví, že věc má mít „*takové vlastnosti, které prodávající nebo výrobce popsal nebo které kupující očekával s ohledem na povahu zboží a na základě reklamy jimi prováděné.*“³⁰ Výrobce nebo prodávající většinou vlastnosti svých výrobků popisují v různých televizních nebo tištěných reklamách či článcích, spotřebitelé také často hledají informace na webových stránkách výrobců či v katalozích, kdy tato prohlášení pak také ovlivňují očekávání kupujícího a tedy zavazují prodávajícího ohledně vlastností, které by daná věc měla opravdu mít.

²⁹ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014., s. 960

³⁰ § 2161 odst. 1 písm. a) OZ

Dle ust. § 2161 odst. 1 písm. b) OZ „*se věc hodí k účelu, který pro její použití prodávající uvádí nebo ke kterému se věc tohoto druhu obvykle používá*“. Pro kupujícího a jeho případným nárokům vyplývajících z odpovědnosti prodávajícího za vady, je výhodné, pokud je účel použití věci sjednán velmi přesně a do podrobností. Povinností prodávajícího je pak sdělit kupujícímu dostatečně přesně k jakému účelu se konkrétní věc hodí. V praxi se s uvedením účelu použití věci nejčastěji setkáváme v případech prodeje obuvi. Prodávající většinou kupujícímu k dokladu o zakoupení připojují informační letáky se seznamem různých druhů obuvi a účelu, k jakému se konkrétní druh obuvi hodí, ale už méně častěji prodávající kupujícímu jasně sdělí, jaký druh obuvi si zakoupil a tedy způsob, jak o obuv pečovat a jak ji používat. Kupující spotřebitel jako laik není schopen určit, zda jím zakoupený pár je módní či dokonce vysoce módní obuví nebo se jedná o obuv vycházkovou, kdy každý druh je určen k velice odlišnému účelu. Prodávající by tedy správně měl kupujícímu jasně sdělit, o jaký druh obuvi se jedná a k jakému účelu je tedy možné jej použít.

Prodávající dále dle ust. § 2161 odst. 1 písm. c) OZ odpovídá, že „*věc odpovídá jakosti nebo provedením smluvenému vzorku nebo předloze, byla-li jakost nebo provedení určeno podle smluveného vzorku nebo předlohy*“, přičemž „*vzorkem se rozumí určitá část objemu (množství) předmětu koupě, která je vůči celku reprezentativní s ohledem na jeho vlastnosti. Předlohou (vzorem) je jiná individuální věc než předmět koupě, které předmět koupě odpovídá, pokud jde o jeho vlastnosti.*“³¹ V praxi pak může dojít k situaci, kdy si kupující vybere předmět koupě podle vzorku nebo předlohy, ale strany si mezi sebou ujednájí i další nebo jiné vlastnosti předmětu koupě. V takovém případě pokud si vzorek či předloha a ujednání stran neodporují, musí předmět koupě odpovídat nejen smluvním ujednáním, ale i vzorku a předloze. Pokud se však navzájem vylučují, má přednost výslovné ujednání stran před vzorkem či předlohou.

Prodávající musí dále dle ust. § 2161 odst. 1 písm. d) OZ dodat věc v „*odpovídajícím množství, míře nebo hmotnosti*“. Toto ujednání lze považovat za podstatnou náležitost kupní smlouvy, protože specifikuje předmět koupě. Množství pak může být určeno podle kusů, objemu, výměry, hmotnosti či jiným vhodným

³¹ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 783

způsobem s ohledem na charakter předmětu koupě. Toto ustanovení reflektuje i zákon o ochr. spotř., který ve svém ust. § 3 odst. 1 písm. a) stanoví povinnost prodávajícímu „prodávat výrobky ve správné hmotnosti, míře nebo množství a umožnit spotřebiteli překontrolovat si správnost těchto údajů“ a dále v ust. § 10 odst. 1 písm. a), kde je zakotvena povinnost prodávajícího označit výrobky, pokud to jejich povaha nebo forma prodeje vyžaduje, mimo jiné údaji o jejich hmotnosti nebo množství. V případě, že je mezi stranami ujednáno přibližné množství (typicky při nakupování nebaleného ovoce a zeleniny nebo uzenin), uplatní se ustanovení § 2098 OZ, dle kterého přesné množství určí prodávající a zároveň zakotvuje vyvrátitelnou domněnku, že odchylka nesmí přesáhnout pět procent množství určeného ujednáním stran. V případě, že prodávající dodá větší množství věcí, než bylo mezi stranami ujednáno, dle ust. § 2093 OZ „je kupní smlouva uzavřena i na přebytné množství, ledaže je kupující bez zbytečného odkladu odmítl.“

Odlišná je situace v případě neobjednaného plnění dle ust. § 1838 OZ. Toto ustanovení se týká případů, kdy spotřebitel neuzavřel žádnou kupní smlouvu, a přesto jsou mu dodány určité věci. V takové případě se na spotřebitele hledí jako na poctivého držitele a nemusí podnikateli nic vracet ani ho nijak vyrozumět. Toto ustanovení má zabránit případům, kdy podnikatelé např. vhodí do domovní schránky určitý předmět a až následně se domáhají zaplacení „kupní ceny“, spotřebitel však v tomto případě nic platit nemusí a nelze po něm zaplacení nijak vymáhat.

V neposlední řadě pak dle ust. § 2161 odst. 1 písm. e) OZ musí prodávaná věc vyhovovat požadavkům právních předpisů. „Jedná se zejména o právní předpisy, které předepisují různé technické nebo bezpečnostní normy – např. zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, dle kterého musejí určité výrobky splňovat technické normy (ČSN), ať už české, nebo harmonizované; nebo zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků, jehož účelem je zajistit, aby výrobky uváděné na trh nebo do oběhu byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví pro spotřebitele bezpečné. ... Může jít rovněž o další právní předpisy týkající se specifických věcí, jako jsou např. potraviny (zákon o potravinách a tabákových výrobcích; zákon o ochraně veřejného

zdraví, zákon o ochraně spotřebitele ve vztahu k výrobkům nebezpečným svou zaměnitelností s potravinou), léčivech (zákon o léčivech) atd. ³².

4. 2. Vada a domněnka vadnosti

Ust. § 2161 odst. 2 OZ zakotvuje pro spotřebitelskou kupní smlouvu domněnku vadnosti věci, a to pro případy, kdy se vada věci projeví v průběhu šesti měsíců od převzetí věci kupujícím. Předpokladem pro uplatnění této domněnky je především existence vady a její projevení se v rozhodném období šesti měsíců od převzetí věci kupujícím.

4. 2. 1. Vada věci

Věc má vadu v případě, že nemá některou z ujednaných popřípadě zákonem požadovaných vlastností, přičemž můžeme rozlišovat **vady právní**, tedy případy, kdy je věc omezena právy třetích osob, např. právem zástavním, zadržovacím nebo právy odpovídající věcným břemenům; **vady dokladů**, které jsou nutné pro převzetí nebo užívání věci, tedy také jakékoli nesprávnosti v návodu k sestavení nebo k užívání věci a **vady faktické**. „*Faktickou vadou ... je odchylka vlastností konkrétní věci, jež tvoří kvalitu, provedení a slouží k určitému užití (účelu) věci od určitého standardu (kvalitativní aspekt) a množství, váha (kvantitativní aspekt)*.”³³ Jako vadu je také nutné chápat v souladu se zněním Směrnice o prodeji spotřebního zboží případy vadné montáže nebo vadného návodu k montáži. Dále je možné dělit **vady** na **zřejmé** – ty, které kupující může poznat již při uzavírání kupní smlouvy při vynaložení obvyklé pozornosti a **vady skryté**, které nelze odhalit již při uzavírání smlouvy, ale projeví se teprve později. Toto dělení nemá zásadní význam v rámci spotřebitelské koupě, neboť zákon u prodeje zboží v obchodě nepožaduje, aby si kupující – spotřebitel věc při uzavírání smlouvy překontroloval, nýbrž je zde pouze zakotveno právo kupujícího na překontrolování a předvedení věci. Ovšem v obecné úpravě koupě věci movité je v ust. § 2104 OZ zakotvena povinnost kupujícího se po přechodu nebezpečí na věci

³² Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s.153

³³ Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 127

přesvědčit o jejich vlastnostech a množství. Při splnění této povinnosti, by tak měl kupující v tomto okamžiku odhalit vady zjevné, v opačném případě pak dle ust. § 2103 OZ: *„Kupující nemá práva z vadného plnění, jedná-li se o vadu, kterou musel s vynaložením obvyklé pozornosti poznat již při uzavření smlouvy. To neplatí, ujistil-li ho prodávající výslovně, že věc je bez vad, anebo zastřel-li vadu lstivě.“*

Je v zájmu kupujícího, aby projevenou vadu oznámil prodávajícímu, co nejdříve, i když občanský zákoník pro případy spotřebitelské koupě nestanoví žádnou závaznou lhůtu pro oznámení vady. Přísnější úpravu znovu obsahují ustanovení o koupi movité věci, kdy v těchto případech musí kupující dle ust. § 2112 odst. 1 OZ oznámit *„vadu bez zbytečného odkladu poté, co ji mohl při včasné prohlídce a dostatečné péči zjistit.... Jedná-li se o skrytou vadu, platí totéž, nebyla-li vada oznámena bez zbytečného odkladu poté, co ji kupující mohl při dostatečné péči zjistit, nejpozději do dvou let po odevzdání věci.“*. V opačném případě pak soud na námitku prodávajícího, že vada nebyla včas oznámena, nepřizná kupujícímu jeho práva z vadného plnění.

V rámci obecných ustanovení o koupi pak lze dále rozlišovat vady odstranitelné a neodstranitelné nebo také někdy opravitelné a neopravitelné. **Odstranitelnou vadu** lze odstranit její opravou nebo doplněním toho, co chybí, případně pokud vada nebrání užívání věci, může dojít k jejímu „odstranění“ poskytnutím přiměřené slevy z kupní ceny. V případě **vady neodstranitelné**, pro kterou nelze věc řádně užívat a vadu nelze jednoduše odstranit její opravou nebo doplněním, má nabyvatel právo od smlouvy odstoupit nebo se domáhat přiměřené slevy z kupní ceny. V rámci spotřebitelské koupě nejsou práva kupujícího z vadného plnění závislá na odstranitelnosti nebo neodstranitelnosti vady, jak bude podrobněji rozvedeno dále.

V případě dodání zcela jiné věci pak záleží na chování kupujícího. V případě, že takovou věc kupující odmítne převzít, *„a nedojde-li tedy k přechodu nebezpečí škody, platí, že prodávající neplnil, resp. je s plněním v prodlení. Přешlo-li nebezpečí škody na kupujícího, jde o vadné plnění a o odpovědnost za vady.“*³⁴

³⁴ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 794

4. 2. 2. Rozhodné období k projevení vady

Šestiměsíční období k projevení vady počíná běžet v okamžiku, kdy kupující věc převezme. V případech, že kupující věc nepřevzme v ujednaném čase a na ujednaném místě, je tento v prodlení, ale šestiměsíční období běží i od počátku prodlení. Tato doba běží znovu od počátku v případě, kdy došlo k výměně věci, doplnění chybějícího množství nebo opravě vady.

V případě, že je vada způsobena v důsledku vadného návodu k montáži, *„je sporné, zda je rozhodující dokončení montáže kupujícím, protože by mohl jinak na základě sotva vyvratitelného tvrzení, že uskuteční montáž k určitému pozdějšímu datu, šestiměsíční lhůtu neomezeně protahovat. Rozhodující pro počátek lhůty v tomto případě je tedy okamžik dodání (převzetí). V případě, kdy prováděl montáž prodávající, je rozhodujícím okamžikem pro započetí šestiměsíční lhůty okamžik dokončení montáže.“*³⁵

4. 2. 3. Domněnka vadnosti a její dokazování

V případě spotřebitelské kupní smlouvy je zákonem zakotveno obrácené důkazní břemeno, kdy prodávající je povinen prokázat (tedy nestačí zpochybnění, že věc při převzetí vadu neměla), že věc při převzetí kupujícím vadu neměla. Kupující pak musí prokázat pouze existenci vady a skutečnost, že se vada projevila do šesti měsíců od převzetí věci. Zákonodárce zde posiluje postavení kupujícího, protože ve většině případů je pro něj velmi obtížné prokázat existenci vady již v okamžiku převzetí. Zároveň tak zákonodárce usiluje o ulehčení nákupů spotřebiteli, kdy s ohledem na toto ustanovení o vadnosti věci, kupující nemusí před koupí provádět důkladnou prohlídku věci, při které by případné vady mohl odhalit. Český zákonodárce ještě nad shora uvedené dále rozšiřuje ochranu kupujícího širěji než Směrnice o prodeji spotřebního zboží. *„Zatímco směrnice [Směrnice o prodeji spotřebního zboží] obdobně jako obecná úprava koupě movitosti podle §2085 a násl. pokládá za příčinu vady objevení se po převzetí věci existenci této vady alespoň v zárodku v době převzetí, českému zákonodárci stačí, aby v době převzetí*

³⁵ Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 405

*existovala vada věci a nikoli konkrétní vada, která se projevila později. Jinak řečeno, i když nelze prokázat souvislost mezi později se projevivší vadou a její konkrétní příčinou, neovlivňuje to negativně právo kupujícího z odpovědnosti, neboť postačí, že v době převzetí byla věc vadná jinak.*³⁶

4. 3. Překontrolování a předvedení kupované věci

Ust. § 2162 OZ zakotvuje právo kupujícího na překontrolování a předvedení věci a stanoví, že *„připouští-li to povaha koupě, má kupující právo, aby byla věc před ním překontrolována nebo aby byly předvedeny její funkce.“* Stejně právo kupujícího, ovšem na jeho žádost, pak zakotvuje i zákon o ochr. spotř. v ust. § 15 odst. 1. *„Umožňuje-li to povaha výrobku a forma prodeje, je prodávající povinen na žádost spotřebitele výrobek překontrolovat nebo předvést.“* Kupující má tedy dle těchto ustanovení právo požadovat po prodávajícím překontrolování a předvedení věci a prodávající má povinnost tomuto přání kupujícího vyhovět. Povinnost prodávajícího však nastává pouze v případě, že to povaha koupě připouští, nebude tedy obecně možné vyhovět požadavku kupujícího na překontrolování a předvedení některých věcí.

Obecně lze nemožnost překontrolování nebo předvedení dovodit např. u potravin a dalších výrobků, u kterých již jejich předvedením nebo překontrolováním dojde k jejich spotřebování nebo poškození. Povaha koupě některých věcí pak přináší různá specifika ohledně předvedení a překontrolování. Některé věci *„není možné vyzkoušet či převést přímo v místě koupě (např. jízdní kolo v provozovně prodávajícího), ale je možné je předvést na jiném místě. Tyto věci však lze na místě samotném překontrolovat. Naopak mohou existovat věci, které není možné předvést, aniž by se znehodnotily, půjde např. o elektřinu v baterii, tu je však možné překontrolovat. Některé věci nebude možné předvést nebo překontrolovat, aniž by se tím porušil původní obal nebo aniž by se sama věc znehodnotila (např. software zabalený v původním obalu), u této věci však bude možné předvést její funkce na jiné, prodávajícím již rozbalené věci, která je s prodáváním výrobkem totožná. Nejde totiž o povahu věci, ale povahu koupě. Překontrolování nebo předvedení funkcí věci se zpravidla provádí na konkrétní věci, kterou kupující kupuje, proto pokud si kupující*

³⁶ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 963

nechá věc překontrolovat nebo předvést a poškodí se tím její původní obal, nemůže kupující chtít po prodávajícím novou věc v neporušeném obalu. V případě, že prodávající nesplní tuto povinnost stanovenou zákonem, může to mít následky v podobě práva na náhradu škody způsobené nesplněním této informační (instruktážní) povinnosti dle obecných ustanovení o náhradě škody (ustanovení o náhradě škody vadou výrobku tím nejsou dotčena).“³⁷

Překontrolování a předvedení věci bude kupující požadovat především při koupi hodnotnějších a technologicky složitějších věcí. Při překontrolování tak může kupující zjistit, zda věc funguje, jak má a zda balení obsahuje i veškeré nutné příslušenství, např. při prodeji televizoru je dnes standardním příslušenstvím také dálkový ovladač. Díky překontrolování může dojít k odhalení možných vad věci a tedy k předcházení odpovědnosti prodávajícího za vady. Ovšem skutečnost, že nedojde k překontrolování věci, nezabavuje prodávajícího odpovědnosti za vady. Účelem předvedení pak je především informování kupujícího o způsobu používání věci a tím předcházení nevhodnému zacházení a případnému poškození výrobku. Prodávající by měl tedy kupujícího informovat o tom, jak uvést výrobek do provozu, jak jej ovládat a jak s ním dále zacházet.

4. 4. Doba minimální trvanlivosti, doba použitelnosti

V případě prodeje věcí *zuživatelných*³⁸ nebo věcí *podléhajících rychlé zkáze*, tedy především potravin a dalších věcí určených k rychlé spotřebě je prodávající, popřípadě výrobce nebo dodavatel povinen na těchto věcech dle ust. § 2163 OZ vyznačit dobu nejkratší trvanlivosti, resp. dobu, po kterou lze věc použít. Bude se jednat především o prodej potravin a podrobnější pravidla pro jejich označování pak stanoví zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, a především vyhláška č. 113/2005 Sb. o označování potravin a tabákových výrobků (dále jen „Vyhláška o označování potravin“), a to konkrétně v ust. § 6 této vyhlášky.

³⁷ Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 153-154

³⁸ Legální definici *zuživatelné věci* najdeme v ust. § 500 OZ: „*Movitá věc, jejíž běžné použití spočívá v jejím spotřebování, zpracování nebo zcizení, je uživatelná; uživatelné jsou i ty movité věci, které náleží ke skladu nebo k jinému souboru, pokud jejich běžné užití spočívá v tom, že jsou prodávány jednotlivě. Ostatní věci jsou nezuživatelné.*“ Bude se tedy jednat především o potraviny, ale také např. léčiva, kosmetika či krmiva.

Doba, po kterou lze věc použít, je uváděna na obalu věcí podléhajících rychlé zkáze jako datum použitelnosti, konkrétně slovy „*spotřebujte do ...*“. Datum by mělo být vyznačeno ve formátu den, měsíc a rok. K prodávané věci by pak měly být poskytnuty informace o podmínkách uchování, které je potřeba dodržet, aby si věc uchovala své specifické vlastnosti a byla zdravotně nezávadná. Po uplynutí doby použitelnosti, nesmí být tyto potraviny dále nabízeny k prodeji z důvodu ochrany zdraví a veřejného zájmu.

Doba nejkratší trvanlivosti u zužitelných věcí, je na obalu uváděna jako datum minimální trvanlivosti, slovy „*minimální trvanlivost do ...*“ a za toto se uvede datum ve formátu den, měsíc a rok, přičemž s ohledem na délku minimální trvanlivosti, pak některé údaje mohou podle ust. § 6 odst. 2 Vyhlášky o označování potravin³⁹ chybět. Údajem o minimální trvanlivosti se většinou označují potraviny, které se tak rychle nekazí. Potraviny s prošlou minimální trvanlivostí lze nabízet k prodeji v případě, že nejsou zdravotně závadné, kdy za tuto skutečnost odpovídá prodávající. Takové potraviny musí prodávající viditelně jako prošlé označit a umístit odděleně od ostatních potravin tak, aby se kupující nemohl „přehmátnout“ a nechtěně koupit prošlou potravinu. V této době již však výrobce nezaručuje chuťové a výživové kvality výrobku. Datum minimální trvanlivosti nemusí být uvedeno u potravin uvedených v § 6 odst. 4 vyhlášky o označování potravin a jedná se např. o čerstvé ovoce a zeleninu, alkoholické nápoje, jednotlivé porce zmrzliny ad.

4. 5. Prodej věci s vadou

Ust. § 2164 OZ přejímá s drobnými stylistickými úpravami právní úpravu obsaženou v ust. § 618 OZ1964 a umožňuje prodávajícímu nabízet k prodeji věci s vadami, které nebrání užívat věc k určenému účelu. Bude se zde jednat především o estetické vady věci, např. poškrábaný displej mobilního telefonu či odřený lak na automobilu. Může se však jednat také o drobné omezení funkčních vlastností věci, které však podstatně neomezuje použití věci k obvyklému účelu či v případě, že lze

³⁹ § 6 odst. 2 Vyhlášky o označování potravin stanoví: „*U potravin s minimální dobou trvanlivosti*
a) 3 měsíce nebo kratší nemusí být v datu minimální trvanlivosti uveden rok,
b) delší než 3 měsíce, ale ne více než 18 měsíců, nemusí být v datu minimální trvanlivosti uveden den,
c) delší než 18 měsíců nemusí být uveden v datu minimální trvanlivosti den a kalendářní měsíc.“

věc užit k jinému než obvyklému účelu. Prodávající je pak povinen kazové zboží nabízet odděleně od ostatních výrobků a nemohou být vystaveny společně s věcmi bezvadnými. Tuto povinnost prodávající dle ust. § 2164 OZ nemá, je-li tato skutečnost zřejmá již z povahy prodeje každému průměrnému člověku nade vší pochybnost. Bude se tedy jednat především o prodejny s použitými věcmi, např. bazary, obchody s použitým oblečením nebo dříve také prodejny s tzv. partiovým zbožím⁴⁰.

Prodávající může dle ust. § 2164 OZ věc s vadou „*prodat jen za nižší cenu než je obvyklá cena bezvadné věci*“ v daném místě a čase. Musí tedy kupujícímu poskytnout přiměřenou slevu z kupní ceny s ohledem na charakter a rozsah konkrétní vady. Stejně jako v občanském zákoníku je v ust. § 10 odst. 6 zákona o ochr. spotř. zakotvena povinností prodávajícího kupujícího předem zřetelně upozornit na to, že věc má vadu a u dané věci i informovat kupujícího o konkrétní vadě, pro kterou byla sleva z kupní ceny poskytnuta. Tuto informaci pak také uvede ve smlouvě, případně na dokladu o zakoupení věci. Toto vyznačení má dále význam pro práva kupujícího z vadného plnění. Kupující totiž nemá práva z vadného plnění pro vadu, pro kterou byla poskytnuta sleva z kupní ceny. Pro ostatní vady však odpovědnost prodávajícího není nijak omezena. Kupující má v takovém případě právo na přiměřenou slevu z kupní ceny, nemůže však žádat opravu či výměnu věci za novou, byť vadnou. V případě, že by prodávající dostatečně neuvedl, pro jakou vadu byla sleva poskytnuta, odpovídal by pak za případné vady věci v plném rozsahu stejně jako u věci prodávané jako bezvadné.

Při prodeji tzv. partiového zboží musí prodávající toto zboží viditelně a srozumitelně označit a umístit odděleně od ostatních věcí, ať už ve zvláštním oddělení prodejny, či ve speciálním regálu. Kupující díky tomuto ví, že se jedná o partiové zboží, které má nějakou vadu, prodávající má však i v tomto případě povinnost kupujícího seznámit s konkrétní vadou dané věci, pokud má kupující v úmyslu si tuto věc zakoupit.

V případě prodeje věci použité, tedy takové věci, kterou již jiný kupující dříve používal a následně ji prodal obchodníkovi, který ji dále nabízí k prodeji dalším

⁴⁰ Partiové zboží, někdy také označováno jako zboží druhé či třetí jakostní třídy či zboží nižší jakosti, je zboží, které vykazuje nějakou výrobní vadu, popř. vadu způsobenou při přepravě zboží či v důsledku dlouhodobějšího uskladnění věci. Nejedná se o zboží použité, ale zboží nové s určitou vadou

kupujícím, musí být cena přiměřeně snížena s ohledem na opotřebení věci. K prodeji použitých věcí dochází ve většině případů ve „specializovaných“ prodejnách, kdy je kupujícímu na první pohled jasné, že se jedná o použité zboží, bude se jednat především o bazary, antikvariáty, second handy apod. V takovém případě musí kupující již počítat s tím, že věc nese známky opotřebení a prodávající neodpovídá za vady, které odpovídají míře opotřebení (více v kapitole 5.4.). Odpovídá však za ostatní vady, které se na věci vyskytnou, a které nemají původ v opotřebení věci.

4. 6. Záruka za jakost

Právní úprava prodeje zboží v obchodě neobsahuje speciální ustanovení upravující záruku za jakost, pouze odkazuje na obecnou úpravu koupě movité věci v ust. § 2165 odst. 2 OZ *„Je-li na prodávané věci, na jejím obalu, v návodu připojenému k věci nebo v reklamě v souladu s jinými právními předpisy uvedena doba, po kterou lze věc použít, použijí se ustanovení o záruce za jakost.“* Záruka za jakost je pak upravena především ustanoveními § 2113 – 2117 OZ a dle ust. § 2113 OZ *„zárukou za jakost se prodávající zavazuje, že věc bude po určitou dobu způsobilá k použití pro obvyklý účel nebo že si zachová obvyklé vlastnosti...“* Zákon používá pojem *„záruka za jakost“* v širokém slova smyslu, kdy dle znění výše citovaného ustanovení lze do tohoto pojmu zahrnout, jak samotnou záruku za jakost, tedy záruku za to, že věc má při převzetí kupujícím určité ujednané vlastnosti a tyto si po určitou dobu udrží, a tedy bude způsobilá k použití pro obvyklý účel, ale také záruku za zachování jakosti, kdy se prodávající zavazuje, že věc si tyto obvyklé vlastnosti zachová po celou dobu používání. Dle ust. § 2113 OZ věty poslední *„záruka může být poskytnuta i na jednotlivou součást věci.“* S tímto vymezením záruky se můžeme setkat např. u automobilů, kdy bývá záruka poskytována např. pouze na motor.

Prodávající se může k záruce za jakost zavázat jak na základě ujednání ve smlouvě, tak jednostranným prohlášením uvedeným na obalu nebo v reklamě, často se lze také setkat s uvedením záruky za jakost v tzv. záručním listu. Zákon nepožaduje žádnou konkrétní formu pro prohlášení o záruce. Pokud prodávající uvede záruku na obalu nebo v záručním listě přiloženém k věci, není větších pochybností o jejím trvání a rozsahu. Jinak je tomu v případě, že je záruka uvedena v reklamě (často

např. u automobilů nebo domácích spotřebičů), kdy je sdělení o záruce velmi strohé a nemusí se vždy jednat o prohlášení prodávajícího. „*Ohledně existence a obsahu záruky je třeba vycházet ze všech relevantních okolností konkrétního případu, především ze znění reklamy, jež se na daný případ vztahuje. Především je třeba identifikovat, zda se prohlášení v záruce skutečně týká daného předmětu kupní smlouvy. Dikce zákona v zásadě připouští relativně velmi obecná prohlášení prodávajícího, jež svým rozsahem (věcnou působností) mohou zahrnovat např. druh, resp. třídu či kategorii určitých výrobků. Formulace je tedy zvolena ve prospěch kupujícího.*“⁴¹ Ne vždy je prodávající ten, kdo dal k dané reklamě podnět, kdy reálně mnohdy reklamu konkrétní věci financuje výrobce této věci. Ze znění reklamy obsahující prohlášení o záruce za jakost je pak prodávající, který nedal podnět k takové reklamě, vázán v případě, že reklama u kupujícího musela vyvolat dojem, že pochází od prodávajícího. Je tedy v zájmu prodávajícího, aby kupujícímu při koupi poskytl jasné informace, nejlépe v písemné formě, o obsahu a rozsahu případné záruky za jakost.

4. 6. 1. Záruka dle znění Směrnice o prodeji spotřebního zboží

Český zákonodárce v případě spotřebitelské kupní smlouvy nezařadil do občanského zákoníku žádná ustanovení o požadavcích na formu nebo obsah záruky, přičemž Směrnice o prodeji spotřebního zboží, která je do této části občanského zákoníku transponována tyto požadavky uvádí ve svém čl. 6. Je tedy nutné vykládat ustanovení o záruce v souladu se smyslem a účelem směrnice o prodeji spotřebního zboží a požadovat po prodávajícím, aby prohlášení o záruce obsahovalo i níže uvedené náležitosti, kdy v opačném případě by se pak mohl dopouštět protiprávního jednání.

Směrnice o prodeji spotřebního zboží předně stanoví, že záruka musí mít na žádost spotřebitele písemnou formu. Dále pak stanoví jednotlivé požadavky na obsah záruky. Dle čl. 6 odst. 3 směrnice o prodeji spotřebního zboží tak „*záruka musí uvádět v jednoduchých a jasných formulacích, co je jejím obsahem, a podstatné údaje, které jsou nezbytné k jejímu uplatnění, zejména trvání a místní působnost záruky a adresu poskytovatele záruky.*“ Díky těmto údajům pak není pochybnosti o obsahu

⁴¹ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 845

a rozsahu záruky. Dále musí být v záruce dle tohoto ustanovení uvedeno, „že spotřebitel nabývá na základě koupě spotřebního zboží v rámci platných vnitrostátních právních předpisů určitá práva, a objasnit, že tato práva nejsou zárukou dotčena“, tedy že přesahuje zákonnou odpovědnost prodávajícího za vady. I přes případné neuvedení vyžadovaných údajů, však tímto dle čl. 6 odst. 5 Směrnice o prodeji spotřebního zboží, není dotčena platnost záruky. V zájmu prodávajícího i kupujícího by pak dle mého názoru bylo vhodné, kdyby i český zákonodárce tato ustanovení výslovně převzal do občanského zákoníku a zvláštní úpravy prodeje zboží v obchodě, a to v zájmu informovanosti spotřebitelů, a zakotvil povinnost prodávajícího, vystavit kupujícímu doklad o obsahu a rozsahu záruky a možnostech jejího uplatnění, a to nejen na žádost kupujícího, ale automaticky, kdy tímto by se dalo předejít případným pochybnostem.

4. 6. 2. Počátek a délka záruční doby

Počátek záruční doby by měl být určen ve smluvních ujednáních či v rámci prohlášení prodávajícího. Obecně je ale nutné především v případě spotřebitelské kupní smlouvy vycházet z předpokladu, že „záruční doba by neměla začít běžet dříve, než lhůta pro uplatnění práv z vad“⁴², což je v tomto případě okamžik převzetí věci kupujícím, pokud předpokládáme, že kupující není s převzetím v prodlení. V případě prodlení poběží záruční doba od okamžiku, kdy měl kupující věc převzít. Ust. § 2115 OZ věta druhá pak stanoví: „Má-li koupenou věc uvést do provozu někdo jiný než prodávající, běží záruční doba až ode dne uvedení věci do provozu, pokud kupující objednal uvedení do provozu nejpozději do tří týdnů od převzetí věci a řádně a včas poskytl k provedení služby potřebnou součinnost.“ Toto odsunutí počátku běhu záruční doby je tak možné u věcí, které vyžadují odbornou instalaci (např. uvedení plynového sporáku do provozu). Kupující pak odpovídá za vybrání způsobilé osoby jiné než prodávajícího, které bude uvedení do provozu svěřeno. Dále musí tuto službu objednat nejpozději do tří týdnů od převzetí věci, přičemž samotné uvedení do provozu může být provedeno až později a musí také poskytnout potřebnou součinnost (např.

⁴² Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 849

být ve sjednanou dobu doma a umožnit uvedení do provozu). Za splnění všech těchto podmínek, pak počíná záruční doba běžet až uvedením věci do provozu.

Délka záruční doby závisí na ujednání stran, případně na době uvedené prodávajícím v prohlášení či době uvedené na obalu. Ust. § 2114 OZ pak upravuje situace, kdy jsou tyto doby uvedeny rozdílně. *„Určují-li smlouva a prohlášení o záruce různé záruční doby, platí doba z nich nejdelší. Ujednají-li však strany jinou záruční dobu, než jaká je vyznačena na obalu jako doba použitelnosti, má přednost ujednání stran.“* Za dobu vyznačenou na obalu je pak nutné považovat i dobu uvedenou v příbalovém letáku nebo přímo na výrobku.

Ustanovení o koupi neobsahují speciální úpravu běhu záruční doby a je tedy nutné použít ustanovení obecného závazkového práva. Dle ust. § 1922 odst. 2 OZ *„Vytkl-li nabyvatel zciziteli vadu oprávněně, neběží lhůta pro uplatnění práv z vadného plnění ani záruční doba po dobu, po kterou nabyvatel nemůže vadný předmět užívat.“* Toto ustanovení se tedy uplatní jak pro koupi obecně, tak pro prodej zboží v obchodě. *„...záruční doba neběží po dobu, po kterou kupující nemůže užívat zboží pro jeho vady, za které odpovídá prodávající. ... Po odstranění vad bránících v užívání věci běží zbývající záruční doba dále, je tedy vlastně prodloužena o dobu, kdy nebylo možné věc užívat. K takovému „prodloužení“ může během jejího běhu v případě opakovaného výskytu vad dojít několikrát.“*⁴³ Záruční doba však bez přerušení běží i v případě, že věc má vadu, která však nebrání užívání věci, např. vadu estetickou.

4. 6. 3. Uplatnění záruky za jakost a vyloučení odpovědnosti prodávajícího

Dle ust. § 2117 OZ se pro uplatnění práv ze záruky za jakost použijí obdobně ustanovení § 2172 a 2173 OZ pro práva z vadného plnění. Obecná úprava tak odkazuje na zvláštní úpravu prodeje zboží v obchodě, která se pro uplatnění záruky za jakost použije obecně na všechny druhy koupě. Pro spotřebitele platí, že záruku za jakost uplatňuje za stejných podmínek jako svá práva z vadného plnění. Obecně lze tedy říci,

⁴³ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s 851

že kupující uplatňuje práva ze záruky u prodávajícího, popřít u osoby určené k opravě, podrobněji o uplatňování práv z vadného plnění pojednává kapitola pátá této práce.

Dle ust. § 2116 OZ *„Kupující nemá právo ze záruky, způsobila-li vadu po přechodu nebezpečí škody na věci na kupujícího vnější událost. To neplatí, způsobil-li vadu prodávající.“* Zákon zde stanoví liberační důvody pro odpovědnost prodávajícího ze záruky. Po přechodu nebezpečí nahodilé zkázy, což v případě spotřebitelské kupní smlouvy je po převzetí věci kupujícím, neodpovídá prodávající za vady, které jsou způsobeny vnější událostí. Zákon nijak nedefinuje pojem vnější události, ale logicky lze dovodit, že půjde o případy vis maior (vyšší moci) a jednání třetí osoby či samotného kupujícího. Prodávající dle věty druhé citovaného ustanovení odpovídá nejen za vady věci samotné, ale i za vady jím způsobené, popř. způsobené jeho pomocníkem. Pomocníkem v tomto smyslu bude např. zaměstnanec prodávajícího, ale také jakákoli další osoba, která jedná na základě pověření prodávajícího, např. subdodavatel.

5. Práva kupujícího z vadného plnění

V případě, že zakoupená věc má vadu, může kupující uplatňovat svá práva z vadného plnění. Obdobně jako práva z vadného plnění pak může popřípadě kupující uplatňovat svá práva ze záruky za jakost. Odpovědnost za vadné plnění je odpovědností objektivní s možností liberace. Pro existenci této odpovědnosti jsou nutné tyto předpoklady: existence vady, porušení povinnosti prodávajícího dodat věc bez vady a příčinná souvislost mezi těmito dvěma.

Zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě upravují práva kupujícího z vadného plnění poněkud odlišně než ustanovení o koupi movité věci. Pro lepší pochopení a přehlednost tak zde uvádím také stručné shrnutí práv kupujícího z vadného plnění při koupi movité věci, kdy kupující a prodávající nejsou v postavení spotřebitele a podnikatele. Domnívám se, že v praxi dochází k častému zaměňování těchto dvou úprav, kdy mnohdy je i pro prodej zboží v obchodě odlišováno podstatné a nepodstatné porušení smlouvy, což ale znění zákona nepředpokládá.

5. 1. Obecná úprava koupě movité věci

Obecná úprava koupě movité věci v ust. § 2106 a § 2107 OZ rozlišuje v souvislosti s uplatněním práv kupujícího z vadného plnění podstatné a nepodstatné porušení kupní smlouvy. Podstatným porušením smlouvy je pak dle ust. § 2002 odst. 1 věty druhé OZ: *„takové porušení povinností, o němž strana porušující smlouvu věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvíдалa.“* Zda došlo k podstatnému porušení smlouvy, se bude posuzovat s ohledem na předmět koupě a charakter porušení. Obecně se však musí jednat o porušení podstatné intenzity, které důvodně a významně narušilo očekávání kupujícího. V případě podstatného porušení smlouvy pak má kupující dle ust. § 2106 odst. 1 OZ právo na odstranění vady, a to jak dodáním nové věci nebo dodáním chybějící věci, právo na odstranění vady opravou věci, právo na přiměřenou slevu z kupní ceny nebo právo od smlouvy odstoupit. Dle ust. § 2106 odst. 2 OZ má kupující právo zvolit si způsob nápravy, musí však svou volbu prodávajícímu oznámit,

a to společně s oznámením o existenci vady nebo bez zbytečného odkladu poté. Jednou zvolené právo již nelze bez souhlasu prodávajícího změnit.

O nepodstatné porušení smlouvy se bude jednat v ostatních případech dle ust. § 2002 odst. 1 OZ in fine. V takovém případě má kupující dle ust. § 2107 odst. 1 OZ právo na odstranění vady nebo přiměřenou slevu z kupní ceny. Způsob odstranění vady, tedy zda věc opraví nebo dodá novou, pak volí prodávající, přičemž svou volbou „*nesmí kupujícímu způsobit nepřiměřené náklady.*“ V případech, kdy prodávající vadu neodstraní včas nebo odmítne vadu odstranit (tzv. subjektivně neodstranitelná vada), má kupující právo odstoupit od smlouvy nebo požadovat přiměřenou slevu.

Obecná úprava koupě movité věci také na rozdíl od úpravy prodeje zboží v obchodě stanoví kupujícímu povinnost oznámit vadu věci včas (§ 2111 OZ), jinak nemá kupující právo od smlouvy odstoupit, popř. oznámit vadu bez zbytečného odkladu (§ 2112 OZ), kdy v opačném případě mu pak hrozí nepřiznání práv z vadného plnění. Na závěr si jen dovoluji uvést, že tato ustanovení nejsou kogentní a účastníci koupě si mohou práva z vadného plnění ujednat odlišně od zákonné úpravy.

5. 2. Zvláštní právní úprava práv kupujícího z vadného plnění při prodeji zboží v obchodě

Zvláštní úprava prodeje zboží v obchodě je tzv. jednostranně kogentní, kdy je možné se od právní úpravy obsažené v zákoně odchýlit pouze ve prospěch spotřebitele. Na rozdíl od obecné úpravy koupě tato část nerozlišuje mezi podstatným a nepodstatným porušením smlouvy, dále neklade na kupujícího požadavky ohledně oznámení o vadě a volbě práva z vadného plnění. Vzhledem ke skutečnosti, že na rozdíl od obecné úpravy neobsahuje ani výslovně možnost doplnění neúplného plnění, použije se v tomto obecná úprava a kupující bude mít toto právo i v případě prodeje zboží v obchodě. Práva z vadného plnění obsahuje ust. § 2169 OZ, které ve svých třech odstavcích na první pohled poněkud neuspořádaně upravuje tato práva kupujícího.

Kupující má dle tohoto ustanovení předně nárok na „*dodání nové věci bez vad, pokud to není vzhledem k povaze vady nepřiměřené, ale pokud se vada týká pouze součásti věci, může kupující požadovat jen výměnu této součásti; není-li to možné,*

může od smlouvy odstoupit. Je-li to však vzhledem k povaze vady neúměrné, zejména lze-li vadu odstranit bez zbytečného odkladu, má kupující právo na bezplatné odstranění vady.“. Zákodárce se zde s ohledem na současnou situaci trhu rozhodl upřednostnit nárok kupujícího na dodání nové věci bez vady, a to s ohledem na skutečnost, že mnohdy je ekonomičtější dodat novou věc než opravovat věc s vadami, případně je i možné, že vadnou věc nelze vůbec opravit. Kupující však nemůže požadovat dodání nové věci v případech, kdy lze vadu bez zbytečného odkladu odstranit či v případech, že se s ohledem na charakter vady a věci jeví oprava jako ekonomičtější a rychlejší řešení než dodání nové věci. V tomto případě je pak nutné vycházet z objektivních okolností a možností prodávajícího s přihlédnutím i ke konkrétnímu spotřebiteli.

Kupující tak má bezpodmínečně vždy právo na **odstranění vady**, a to buď doplněním neúplného plnění (např. prodávající dodá menší než ujednané množství, popř. zapomene dodat příslušenství věci), dále může vždy požadovat opravu věci, kdy za opravu je možné považovat i výměnu vadného příslušenství. V případě, že se tyto možnosti jeví jako neekonomické, nemožné či by činily značné obtíže prodávajícímu, popř. i kupujícímu, má pak kupující právo na dodání nové věci. Reálně však k dodání nové věci bude docházet ve většině případů nákupu běžného spotřebního zboží.

Právo na **odstoupení od smlouvy** má kupující v případech, kdy není možné vadu odstranit opravou ani výměnou věci (např. v případě, že se daná věc již nevyrábí). Odstoupení od smlouvy je jednostranný projev vůle kupujícího, kterým se smlouva ruší od počátku. Povinností kupujícího je vrátit prodávajícímu předmět koupě a prodávající má povinnost vrátit kupujícímu kupní cenu, pokud již tato byla zaplacená. Kupující má dle ust. § 2169 odst. 2 OZ právo od smlouvy odstoupit *„pokud nemůže věc řádně užívat pro opakovaný výskyt vady po opravě nebo pro větší počet vad“*, přičemž *„soudní praxe se shoduje na tom, že o opětovný výskyt vady se jedná, když se tatáž vada objeví znovu po jejich alespoň dvou předchozích opravách. O větší počet vad jde tehdy, pokud věc trpí v okamžiku uplatnění práv z odpovědnosti za vady současně minimálně třemi vadami.“*⁴⁴ V případě současného výskytu většího

⁴⁴ Eliáš, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek*, Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 1851

počtu vad, pak může kupující odstoupit od smlouvy, i pokud se jedná o první uplatnění jeho práv z vadného plnění.

Kupující má dále bez jakýchkoliv dalších podmínek právo požadovat **přiměřenou slevu z kupní ceny**. Sleva z kupní ceny může být také tzv. druhou volbou kupujícího, kdy ji může požadovat v případě, že prodávající není schopen vadnou věc opravit ani dodat novou věc bez vady. „*Právo na slevu z kupní ceny existuje i poté, kdy prodávající není schopen v přiměřené době zjednat nápravu, ať už jakýmkoli způsobem, nebo v případě zjednání nápravy by spotřebiteli způsobilo značné obtíže.*“⁴⁵

5. 3. Vyloučení odpovědnosti prodávajícího za vady věci

Dle ust. § 2170 OZ „*práva z vadného plnění kupujícímu nenáleží, pokud kupující před převzetím věci věděl, že věc má vady, anebo pokud kupující vadu sám způsobil.*“ Toto ustanovení ne úplně přesně transponuje čl. 2 odst. 3 Směrnice o prodeji spotřebního zboží, dle kterého „*se nejedná o rozpor se smlouvou v případě, že spotřebitel v okamžiku uzavření smlouvy věděl o rozporu se smlouvou nebo pokud o něm rozumně nemohl nevědět nebo pokud rozpor se smlouvou vznikl na základě materiálu dodaného spotřebitelem.*“ Občanský zákoník nestanoví na spotřebitele tak vysoké nároky jako Směrnice o prodeji spotřebního zboží. Dle znění občanského zákoníku musí kupující o vadě před převzetím věci vědět, kdežto dle znění Směrnice o prodeji spotřebního zboží kupující nemá práva z vadného plnění i v případě, že věc měla zřejmou vadu, které by si průměrný rozumně uvažující spotřebitel musel všimnout. Český úprava tak zvýhodňuje spotřebitele, kdy stanoví přísnější nároky na prodávajícího ohledně jeho odpovědnosti za vady a informování spotřebitele o případných vadách věci. Český zákonodárce zde dále také nepřevzal závěrečnou část tohoto ustanovení o materiálu dodaného spotřebitelem, kdy v těchto případech se bude jednat o věci, které jsou spotřebiteli teprve dodány po jejich vyrobení a podle ust. § 2086 odst. 1 OZ se posoudí jako kupní smlouva, pokud materiál dodaný spotřebitelem nepředstavuje podstatnou část materiálu, který je potřebný k vyrobení věci.

⁴⁵ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 983

V případě prodeje zboží v obchodě nemá kupující povinnost provést prohlídku věci při jejím převzetím (a to na rozdíl od obecné koupě movité věci, kdy kupující tuto povinnost má dle ust. § 2104 OZ), ale má pouze právo na překontrolování a předvedení věci (§ 2162 OZ). Z tohoto tedy dále vyplývá, že kupující nebude mít práva z vadného plnění v případě, že věc bude mít zřejmé nedostatky, kterých si průměrný kupující musí při převzetí věci všimnout nebo v případě, že se bude jednat o věc s vadou, o které byl kupující informován prodávajícím, a pro tuto vadu mu byla poskytnuta přiměřená sleva z kupní ceny dle ust. § 2164. Ve většině případů však kupující zjistí vadu věci až při jejím používání a prodávající tedy bude za tyto vady odpovídat. Za vadu věci pro uplatnění práv z vadného plnění nelze ve většině případů považovat zhoršení určitých funkcí v důsledku používání věci, které musí kupující rozumně předvídat, např. snížení životnosti baterie u mobilních telefonů, notebooků apod., kdy tyto jsou přirozenou vlastností takových výrobků a za takovéto „vady“ tedy prodávající neodpovídá.

Kupující také nebude mít práva z vadného plnění v případě, že vada bude způsobena jeho jednáním nebo jednáním třetí osoby. Za takové jednání je třeba považovat i nečinnost kupujícího, např. zanechání věci na přímém slunci, i přesto, že se jedná o věc, která má být uchovávána v chladu a temnu. Kupující je tak povinen užívat věc v souladu s běžným způsobem užívání a pokyny výrobce. V opačném případě, pokud nevhodným užíváním věci způsobí její vadu, prodávající neodpovídá za takto způsobené vady. To ovšem neplatí, pokud kupující věc řádně užíval v souladu s obvyklým způsobem užívání nebo podle pokynů prodávajícího či výrobce a vada věci se tímto používáním pouze projevila, tzn. že věc měla již při převzetí skrytou vadu. Takovéto projevení vady nelze považovat za situaci, která vylučuje odpovědnost prodávajícího. *„Způsobení vady spotřebitelem jako důvod vylučující odpovědnost prodávajícího lze tedy interpretovat tak, že bezprostřední příčinou vzniku vady na jinak bezvadné věci je jednání spotřebitele, které je buď evidentně hrubě nedbalé, neopatrné (spotřebitel zachází s mobilním telefonickým přístrojem tak neopatrně, že tento přístroj mu vypadne z rukou a octne se v louži na chodníku) a nesmyslné, anebo, pokud by z podnětu prodávajícího za použití návodu byl spotřebitel seznámen s užíváním věci, takové jednání, jež se bezdůvodně odchyluje od postupu podle*

srozumitelného a tedy bezvadného návodu k sestavení či používání věci včetně v tom směru působícího poučení a vysvětlení prodávajícího.“⁴⁶

Při případném sporu pak je povinností prodávajícího prokázat, že spotřebitel vadu způsobil, popř. že věc měla při převzetí kupujícím vadu a na tuto kupujícího upozornil nebo se jednalo o vadu tak zřetelnou, že ji kupující nemohl nerozeznat. Je ovšem nutné pamatovat na skutečnost, že kupující je laik, který ve většině případů při nákupu spotřebního zboží spoléhá, že toto je bezvadné. Prodávající tak musí prokázat, že spotřebitel jednal v rozporu s obvyklým způsobem užívání věci, popř. v rozporu s pokyny a tímto svým jednáním způsobil vadu na věci, která byla bezvadná.

Ust. § 2167 OZ⁴⁷ pak shrnuje případy, kdy prodávající ze zákona neodpovídá za vady věci a kupující tak nemůže v těchto případech uplatňovat svá práva z vadného plnění. Jedná se v podstatě o výslovné vyloučení některých případů z odpovědnosti za vady, kdy tyto případy lze dovodit i ze znění ostatních ustanovení. Zákonodárce tak pravděpodobně pouze chtěl shrnout a explicitně vyjádřit jednotlivé skutkové podstaty. Od těchto ujednání se však lze odchýlit ve prospěch spotřebitele a prodávající může poskytnout kupujícímu práva z vadného plnění i v těchto případech.

5. 4. Práva z vadného plnění v případě věci prodávané jako vadné nebo použité

Prodávající může za splnění podmínek ust. § 2164 OZ prodávat věci s vadou, která nebrání obvyklému užívání věci a pokud kupujícímu pro tuto vadu poskytne přiměřenou slevu z ceny. V takovém případě pak prodávající neodpovídá za vadu, pro kterou byla poskytnuta přiměřená sleva z kupní ceny, odpovídá však za ostatní vady věci, o kterých kupující nebyl informován a pro které sleva poskytnuta nebyla.

V případě prodeje věci použité prodávající neodpovídá za vady, které odpovídají míře opotřebení věci vzniklé při jejím obvyklém užívání, např. prodávající

⁴⁶ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 985-986

⁴⁷ § 2167 OZ: „Ustanovení § 2165 se nepoužije

a) u věci prodávané za nižší cenu na vadu, pro kterou byla nižší cena ujednána,

b) na opotřebení věci způsobené jejím obvyklým užíváním,

c) u použité věci na vadu odpovídající míře používání nebo opotřebení, kterou věc měla při převzetí kupujícím, nebo

d) vyplývá-li to z povahy věci.“

tak při prodeji použitého mobilního telefonu neodpovídá za poškrábaný displej či sníženou životnost baterie.

Dle ust. § 2171 OZ nemá v těchto případech kupující právo na výměnu věci, ale na poskytnutí přiměřené slevy, kdy reálně prodávající nemusí mít k dispozici věc se stejnými vadami nebo stejně opotřebovanou jako je věc prodaná. Kupující může požadovat výměnu součásti, pokud se vada týká této součásti, prodávající však nemusí nutně poskytnout kupujícímu úplně novou součást věci, ale může vadnou součást vyměnit za součást přiměřeně opotřebovanou.

Mimo výměny věci zůstávají kupujícímu zachována práva jako v případě vadného plnění u nově prodávaných věcí. Kupující tak má právo na opravu vady či na odstoupení od smlouvy za podmínek uvedených v § 2165 OZ.

5. 5. Zdánlivost omezení práv z vadného plnění

V rámci ochrany spotřebitele jako slabší smluvní strany, se dle ust. § 2174 OZ nepřihlíží k ujednání stran učiněných ještě před uplatněním práv z vady věci, která omezují nebo vylučují práva kupujícího z odpovědnosti prodávajícího za vady věci. Tato ujednání jsou dle tohoto ustanovení zdánlivá (dle občanského zákoníku „*nepřihlíží se k*“), a pokud jsou tedy i přes bezpodmínečný zákaz zákona ujednány, nemohou vyvolat žádné právní následky a kupující bude mít i v takové situaci veškerá práva z vadného plnění jak mu je zákon přiznává. Odlišná je situace v případě obecné koupě movité věci. Zde si smluvní strany mohou ujednat omezení práv kupujícího z vadného plnění odlišně od zákonné úpravy.

Prodávající tedy nemůže platně s kupujícím sjednat jakékoli změny, které jdou k tíži kupujícího. Bude se tedy jednat především o zkrácení práv kupujícího v rámci uplatňování jeho práv z vadného plnění, změnu důkazních pravidel či sjednání kratších promlčecích a prekluzivních lhůt. Strany se však mohou dohodnout odchylně od zákona, pokud jsou tato ujednání ve prospěch spotřebitele. Zde se bude jednat o ujednání prodlužující promlčecí či prekluzivní lhůty, ujednání ulehčující spotřebiteli uplatnění práv z vadného plnění (např. zajištění dopravy z bytu kupujícího v případě uplatňování práv z vadného plnění).

Někdy také dochází k tzv. vyvažování práv spotřebitelů, tedy situaci, kdy některá práva kupujícího jsou určitým způsobem omezena a jiná naopak posílena, čímž dojde k vyvážení jednotlivých práv a celkové postavení spotřebitele tak není nijak zhoršeno. Tato ujednání jsou však poněkud problematictější. *„Problém zejména spočívá v schopnosti srovnání důsledků takovýchto různorodých ustanovení. Lze-li však jednoznačně dojít k závěru, že např. nepodstatná omezení lhůt při uplatňování reklamačních práv (interpretace slov „včasné“ či „neprodleně“ apod.) jsou vyvážena rozšířením jednotlivých práv z odpovědnosti za vady, lze takováto ujednání připustit. Obdobně lze uvažovat o omezení práv z odpovědnosti za škodu na straně jedné a rozšíření práv z odpovědnosti za vady na straně druhé.“*⁴⁸

5. 6. Povinnost prodávajícího vydat potvrzení

Prodávající jako odborník – podnikatel má povinnost poučit kupujícího o jeho právech z vadného plnění, tato povinnost je specifikována jak v ust. § 2166 OZ, tak také v několika ustanoveních zákona o ochr. spotř., konkrétně pak v ust. § 13 a v ust. § 15 odst. 2. Primárně musí kupujícího poučit o rozsahu a době trvání jeho práv obecným způsobem, především tedy sdělit kupujícímu, jaká má práva a v jaké lhůtě je může uplatnit. V případě potřeby pak má dále prodávající povinnost vysvětlit kupujícímu *„srozumitelným způsobem obsah, rozsah, podmínky a dobu trvání své odpovědnosti i způsob, jakým lze uplatnit práva z ní plynoucí.“*⁴⁹ Toto vysvětlení podává prodávající především v okamžiku, kdy chce kupující již uplatnit svá práva z vadného plnění a zajímá se o to, jak a kde tato práva uplatnit. Kupující smí o takové poučení a vysvětlení požádat kdykoli, povinnost prodávajícího není nijak časově omezena.

Prodávající nemá tuto povinnost obecně vůči komukoli, ale pouze vůči potencionálnímu kupujícímu či následně kupujícímu po zakoupení věci. Na žádost kupujícího je pak prodávající povinen vydat potvrzení o právech z vadného plnění v písemné formě, přičemž zde dle ust. § 2166 odst 1 OZ in fine *„uveďte i své jméno, sídlo a identifikační údaje, popřípadě i další údaje potřebné ke zjištění jeho totožnosti.“*

⁴⁸ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 993-994

⁴⁹ ust. § 2166 odst. 2 OZ

Tyto údaje musí být uvedeny ve srozumitelné formě, pro českého spotřebitele pak v českém jazyce. Toto potvrzení může dle ust. § 2166 odst. 3 „*nahrádit dokladem o zakoupení věci obsahujícím uvedené údaje.*“ Náležitosti takové dokladu upravuje ust. § 16 zákona o ochr. spotř., kdy stanoví, že doklad o zakoupení věci je prodávající povinen vydat na žádost spotřebitele. Takto uvedené údaje musí být správné, a pokud kupující postupuje podle těchto pokynů a údajů, postupuje v souladu se smluvními ujednáními a prodávající se nemůže dovolávat nesprávnosti takto uvedených údajů.

5. 7. Uplatnění práv z vadného plnění (reklamace věci)

Kupující uplatňuje svá práva z vadného plnění primárně u prodávajícího, popř. u osoby určené k opravě, a to pro vady, které se na věci objeví v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí věci kupujícím. Proávající má povinnost kupujícího o jeho právech poučit a následně mu po uplatnění těchto práv vydat písemné potvrzení o průběhu této reklamace⁵⁰.

5. 7. 1. Lhůta k uplatnění práv z vadného plnění

Kupující je oprávněn podle ust. § 2165 odst. 1 OZ „*uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí.*“ Současný občanský zákoník upravuje tuto lhůtu poněkud odlišně než občanský zákoník z roku 1964. Podle občanského zákoníku z roku 1964 bylo potřeba uplatnit práva z vadného plnění do dvaceti čtyř měsíců od převzetí. Současný občanský zákoník však lhůtu pro uplatnění práv neupravuje, pouze stanoví, že lze práva z vadného plnění uplatňovat v případě, že se vada v době dvaceti čtyř měsíců projeví. Lze však obecně konstatovat, že kupující by měl oznámit vadu prodávajícímu a uplatnit svá práva z vadného plnění, co nejdříve po výskytu vady. Je v zájmu kupujícího zbytečně s uplatněním svých práv neotálet, neboť v případě, že svá práva uplatní až po uplynutí dvaceti čtyř měsíců, musí prokázat, že vada se projevila v době dvaceti čtyř měsíců. Zbytečné otálení kupujícího by také mohlo být shledáno jako jednání odporující dobrým mravům, kdy prodávající

⁵⁰ Pojem reklamace bude v této práci nadále používán ve smyslu uplatňování práv z vadného plnění kupujícím vůči prodávajícímu.

v případě pozdního uplatnění práv z vadného plnění, má již za to, že mu nevznikla žádná povinnost z odpovědnosti za vady dané věci.

Zákonnou dobu dvaceti čtyř měsíců nelze zkrátit ani na základě dohody stran, kdy občanský zákoník ve svém ust. § 2168 stanoví, že k takovému ujednání se nepřihlíží a jedná se tedy o jednání zdánlivé, které nevyvolává žádné právní následky. Nutno podotknout, že v rámci ochrany spotřebitele jako slabší smluvní strany nelze tuto dobu zkrátit ani nepatrně, tedy ani o jeden jediný den. Kupující tak může bez problému uplatnit svá práva i poslední den této lhůty. V případě prodeje použitého zboží lze zákonnou dobu dvaceti čtyř měsíců zkrátit až na polovinu a prodávající tak bude odpovídat za vadné plnění minimálně po dobu dvanácti měsíců, i pokud si strany ujednají dobu kratší.

Lhůta k uplatnění práv z vadného plnění dle ust. § 1922 odst. 2 OZ neběží po dobu, kdy kupující nemůže užívat vadný předmět. Bude se tak jednat o situace, kdy kupující uplatnil oprávněně svá práva z vadného plnění a odevzdal předmět koupě prodávajícímu. Proávající pak danou věc po určitou dobu má u sebe, a to po dobu opravy případně pak po dobu, než kupujícímu věc vymění za novou. Po tuto dobu tedy lhůta k uplatnění práv z vadného plnění neběží, přičemž prodávající má dle ust. § 2173 OZ povinnost potvrdit kupujícímu, kdy uplatnil svá práva a po jakou dobu trvalo provedení opravy, stejnou povinnost pak stanoví i ust. § 19 odst. 1 zákona o ochr. spotř. věty druhé. Toto potvrzení pak případně může kupujícímu pomoci prokázat, že došlo k prodloužení lhůty k uplatnění práv z vadného plnění.

5.7.2. Lhůta k uplatnění práv z vadného plnění v právních úpravách vybraných států

Dle čl. 5 Směrnice o prodeji spotřebního zboží „*prodávající odpovídá podle ustanovení čl. 3 v případě, že se rozpor se smlouvou projeví ve lhůtě dvou let po dodání zboží.*“ Dle této Směrnice o prodeji spotřebního zboží tak členské státy EU nemohou lhůtu pro uplatnění práv z vadného plnění (podle terminologie občanského zákoníku) stanovit kratší než dva roky. Jak jsem již dříve v práci uvedla, členské státy se mohou odchýlit ve prospěch spotřebitele, a tak v některých členských státech je

zákonná záruční doba upravena s určitými odchylkami od požadavků Směrnice o prodeji spotřebního zboží.

Mezi těmito státy lze jmenovat Švédsko, které spotřebitelům poskytuje tříletou zákonnou lhůtu pro uplatnění práv z vadného plnění, a to pro všechny typy zboží. Irsko pak nestanoví záruční dobu, ale šestiletou lhůtu k uplatnění práv z vadného plnění u soudu, podobně pak je tato lhůta upravena ve Spojeném Království, které také poskytuje spotřebitelům šestiletou promlčecí lhůtu k uplatnění jejich práv u soudu.

V Norsku a na Islandu pak je spotřebitelům poskytována pětiletá záruční doba, ovšem pouze na zboží, u kterého lze předpokládat, že jejich funkčnost bude delší než dva roky (např. některé domácí spotřebiče a automobily).

Složitější pak je situace ve Finsku (a obdobně také v Nizozemí), kdy tamější právní předpisy nestanoví jednotnou délku záruční doby. Na základě finské obdoby zákona o ochraně spotřebitele je prodávající odpovědný za vady věci po dobu, po kterou lze předpokládat funkčnost a životnost daného výrobku. Finské právní předpisy ovšem neobsahují jasný výčet, který by stanovil životnost určitého druhu výrobku. Vychází se tak především ze stanovisek finské Kuluttajariitalautakunta⁵¹, která na základě jí projednávaných spotřebitelských sporů stanoví druhově, jakou životnost daného zboží lze očekávat, přičemž ve většině případů se jedná o dva až tři roky, např. u automobilů je však tato doba delší.

5. 7. 2. Místo k uplatnění práv z vadného plnění

Kupující uplatňuje svá práva dle ust. § 2172 OZ u prodávajícího, u kterého věc zakoupil. Znění zákona „*u prodávajícího*“ je nutné interpretovat jednak jako v místě prodeje věci, popř. zasláním na místo prodeje. Kupující však svá práva může uplatnit dle ust. § 19 odst. 1 zákona o ochr. spotř. „*v kterékoliv provozovně, v níž je přijetí reklamace možné s ohledem na sortiment prodáváných výrobků..., případně i v sídle nebo místě podnikání.*“ V případě velkých prodejců, kteří mají své provozovny po celé republice, nemusí nutně kupující uplatňovat svá práva v místě nákupu. Stejně tak v případě prodeje na internetovém e-shopu, může kupující uplatňovat svá práva osobně v jakékoli provozovně prodávajícího, popř. v jeho sídle. Prodávající má dále

⁵¹ Anglicky The Consumer Disputes Board, lze považovat za obdobu české České obchodní inspekce, další informace dostupné zde: <http://www.kuluttajariita.fi/en/>

dle ust. § 19 odst. 2 zákona o ochr. spotř. povinnost zajistit, aby byl v provozovně vždy v provozní době přítomen pracovník, který je pověřený k vyřizování reklamací a reklamace kupujícího nemůže být z tohoto důvodu odmítnuta.

Prodávající může dle ust. § 2172 OZ určit k opravě jinou osobu, přičemž ji musí uvést v potvrzení o právech z vadného plnění, které vydá kupujícímu. V takovém případě pak má kupující povinnost uplatnit právo na opravu u této osoby, pokud je ve stejném místě jako prodávající, případně na místě kupujícímu bližším. Půjde zejména o případy autorizovaných servisů a opraven, které zřizují výrobci věcí a mnohdy tím kupující může i urychlit průběh opravy. Prodávající totiž často před uznáním reklamace a přiznáním práv z vadného plnění kupujícím, posílají tyto věci odborníkům v servisu nebo opravně, aby posoudili, zda uplatnění práv z vadného plnění je oprávněné a zda věc opravdu má vadu. *„Jestliže však tato osoba nesplní svou povinnost anebo ji nemůže splnit, a to proto, že nemůže provést opravu bez zbytečného odkladu (viz § 2169 odst. 1) nebo věc nelze řádně užívat pro opakovaný výskyt vad po opravě (viz § 2169 odst. 2) nebo jestliže tato osoba nemůže věc opravit ve smyslu § 2169 odst. 3, je těmito akty prodávající vázán. V případě, že jeho primární právo na opravu věci není uspokojeno, je splněn předpoklad k tomu, aby kupující mohl uplatnit svá sekundární práva z odpovědnosti za vady (výměna, sleva a odstoupení od smlouvy). Stejně tak nároky na náhradu nákladů spojených s opravou, kterou provedla jiná osoba určená k opravě, uplatňuje kupující u prodávajícího.“*⁵²

5. 7. 3. Forma uplatnění práv z vadného plnění a lhůta pro vyřízení reklamace

Občanský zákoník nestanoví požadovanou formu pro uplatnění práv z vadného plnění. *„Vytknutí vady je jednostranný adresovaný projev vůle kupujícího vůči prodávajícímu (bezformální unilaterální právní úkon [jednání] adresný), který spočívá v dostatečně určitém označení vady, respektive v dostatečně určitém popsání toho, jak se vada navenek projevuje. Může být tedy ústní i písemný. Pouhé obecně formulované*

⁵² Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014, s. 990

*sdělení, že koupená věc má vadu, nepostačuje.*⁵³ Mnoho prodávajících pak poskytuje kupujícím svůj vlastní předepsaný formulář, do kterého kupující uvede potřebné údaje a popíše vadu. V případě reklamace v prodejně prodávajícího pak většinou dochází k sepsání listiny na základě ústně uvedených podrobností kupujícím, která pak následně slouží i jako potvrzení dle ust. § 2173 OZ.

Dle ust. § 19 odst. 3 zákona o ochr. spotř. prodávající *„rozhodne o reklamaci ihned, ve složitějších případech do tří dnů. Do této lhůty se nezapočítává doba přiměřená podle druhu výrobku či služby potřebná k odbornému posouzení vady. Reklamace včetně odstranění vady musí být vyřízena bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od dne uplatnění reklamace, pokud se prodávající se spotřebitelem nedohodnou na delší lhůtě.“* Rozšířeným omylem mezi spotřebiteli i podnikateli je fakt, že reklamace má být vyřízena do třiceti dnů. Dle citovaného ustanovení je však v tomto případě situace poněkud složitější. Předně je prodávající povinen rozhodnout o reklamaci ihned, popř. do tří dnů. V této lhůtě by tedy měl prodávající rozhodnout, zda věc má vadu a zda ji bude opravovat nebo věc vyměnit, popř. že věc vadu nemá a reklamaci tak zamítnout. V případě, že vadu nelze posoudit ihned, např. v případě technologicky složitějších věcí, může prodávající nechat tuto věc posoudit odborníkem a poté rozhodnout o uplatňované reklamaci. Následně má pak bez zbytečného odkladu zajistit odstranění vady, popř. zajištění nové bezvadné věci, přičemž celý tento proces od uplatnění práv z vadného plnění až do vyřízení musí trvat maximálně 30 dní. Stejně tyto lhůty platí i v případě, kdy kupující uplatní svá práva u osoby určené prodávajícím k opravě.

Na tomto místě si dále dovolím poukázat na poměrně nově rozšířenou praxi některých prodejců,⁵⁴ především v oblasti elektroniky a domácích spotřebičů, kteří za poplatek nabízejí spotřebitelům službu, na základě které má kupující právo na okamžitou výměnu věci v případě oprávněné reklamace. Tyto služby jsou dle mého již na hraně zákona, kdy vlastně vybízejí kupujícího, aby zaplatil za to, na co má mnohdy právo i bezplatně. Proávající těží z faktu, že spotřebitelé nechtějí čekat na vyřízení reklamace 30 dní a po zaplacení této služby tak dostanou dle sdělení

⁵³ Eliáš, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek*, Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 1861

⁵⁴ Tuto službu poskytuje např. společnost DATART International a.s., Alza.cz a.s. či OKAY s.r.o.

prodávajících ihned nové zboží. V případě, že však prodávající dojde k závěru, že reklamované zboží nemá vadu, pošle tuto věc k posouzení do servisu a následně by tedy měl věc vyměnit za novou, pokud se opravdu jednalo o vadný výrobek. Jediné zvýhodnění kupujícího tedy spočívá v tom, že zboží nebude opravováno, ale bude mu poskytnuta nová věc bez vady. Tuto možnost ovšem staví na první místo i zákon a ve většině případů k tomu dojde i bez placení za tuto službu.

V případě, že reklamace není vyřízena v maximální lhůtě 30 dnů, zákon o ochr. spotř. v ust. § 19 odst. 3 in fine stanoví, že se jedná o podstatné porušení smlouvy. Kupující tak v těchto případech může uplatňovat další práva z vadného plnění, a to bude ve většině případů odstoupení od smlouvy.

Občanský zákoník ani zákon o ochraně spotřebitele výslovně neřeší, jak se má kupující dozvědět o vyřízení reklamace. K tomuto se vyjádřil Ústavní soud svým nálezem ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. III. ÚS 2983/08. V tomto nálezu ústavní soud konstatuje, že s ohledem na ochranu spotřebitele jako slabší smluvní strany je potřeba vykládat ustanovení § 19 zákona o ochr. spotř. extenzivně a prodávající je přinejmenším povinen informovat spotřebitele o tom, že se kupující musí zajímat o vyřízení reklamace a poučit jej o možných důsledcích, pokud tak neučiní. V opačném případě, kdy prodávající toto poučení kupujícímu nepodá, je povinen spotřebitele informovat o vyřízení reklamace, pokud tak neučiní má spotřebitel práva, jako by reklamaci prodávající nevyřídil v zákonem stanovené lhůtě.

5. 7. 4. Písemné potvrzení prodávajícího o uplatnění práv

Jak již bylo zmiňováno i výše, má prodávající, popř. jím určená osoba k opravě, dle ust. § 2173 OZ povinnost potvrdit kupujícímu v písemné formě „*kdy právo uplatnil, jakož i provedení opravy a dobu jejího trvání.*“ Tato právní úprava má především posílit postavení kupujícího. Potvrzuje mu den uplatnění jeho práv, což může být důležité při nedodržení lhůty k vyřízení reklamace; dobu trvání opravy, kdy po takovou dobu neběží lhůta dvaceti čtyř měsíců k uplatnění práv z vadného plnění nebo také případný opakovaný výskyt vady, kdy prodávající by měl v tomto potvrzení také uvést, o kolikátou opravu stejné vady se jedná. Obdobně tyto povinnosti prodávajícího zakotvuje také zákon o ochr. spotř. v ust. § 19 odst. 1 věty druhé.

5. 7. 5. Náhrada nákladů spojených s uplatněním práv z vadného plnění

Kupující má v případě uplatnění práva z vadného plnění dle ust. § 1924 OZ právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Co lze zařadit pod účelně vynaložené náklady zákon nikde nestanoví. Nejvyšší soud ve své rozsudku ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 33 Odo 473/2001, judikoval, že *„za tyto náklady je třeba považovat náklady odborné prohlídky potřebné ke zjištění vady, náklady přepravy věci, její demontáže, poštovné apod.“* Bude se tak jednat především o vhodně zvolenou dopravu věci k prodávajícímu, např. cesta osobním automobilem, hromadnou dopravou nebo poštovné a balné v závislosti na povaze věci, popř. také náklady spojené s demontáží věci. Dále také půjde o náklady na znalecký posudek v případě, kdy prodávající bezdůvodně odmítne uznat kupujícímu práva z vadného plnění. Toto právo musí kupující uplatnit u prodávajícího prokázáním výše těchto nákladů.

6. Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů

Novela zákona o ochraně spotřebitele č. 378/2015 Sb. zavedla do českého právního řádu možnost mimosoudního řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Přijatá úprava transponuje do českého právního řádu směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU o alternativním řešení spotřebitelských sporů a nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 524/2013 o řešení spotřebitelských sporů on-line.

Do doby přijetí novely zákona o ochr. spotř. č. 378/2015 Sb. měl spotřebitel možnost obrátit se v případě vzniku sporu s podnikatelem na spotřebitelské organizace, které v rámci své činnosti usilovaly o dosažení dohody mezi spotřebitelem a podnikatelem v případě spotřebitelského sporu⁵⁵. Tento postup však není právními předpisy nijak upraven a je založen na dobrovolnosti obou stran se tohoto „vyjednávání“ účastnit. Z tzv. mimosoudních možností řešení je dále možné využít např. mediaci a rozhodčí řízení. Tyto možnosti však nejsou zaměřeny jen na řešení spotřebitelských sporů, ale jedná se o obecné způsoby mimosoudního řešení sporů. Reálně pak v případě spotřebitelských sporů nikdy nebyly ve větším množství využívány, a to především z důvodu, že spotřebitelům obecně známé, jsou poměrně finančně náročné a mediace je také založena na dobrovolnosti obou subjektů, tedy v některých případech ji ani reálně využít nelze. Před přijetím novely zákona o ochr. spotř. č. 378/2015 Sb. spotřebitelé nejčastěji uplatňovali své právo u soudu. Ovšem v mnoha případech spotřebitelé nemají zkušenosti se soudním řízením a je tedy nutné vyhledat odbornou pomoc advokáta, což pro mnoho spotřebitelů znamená značnou finanční zátěž. Soudní spory také bývají velice zdoluhavé a pro spotřebitele se tedy nejedná o řešení, které by bylo jednoduché, rychlé a levné. Proto také v mnoha případech většina „sporů“ mezi obchodníkem a spotřebitelem končila nevyřešena, kdy spotřebitelé raději zakoupí nový výrobek, než se domáhat svých práv soudní cestou. Zákonodárce tak byl nucen najít v souladu s právem EU způsob řešení spotřebitelských sporů, který by byl rychlý a levný a který by byl schopen zajistit součinnost podnikatele.

⁵⁵ Např. služba www.vasestiznosti.cz provozována společností dTest, o.p.s., jejímž cílem je dle informací uvedených na webových stránkách „zprostředkovávat dosažení dohody mezi spotřebiteli a podnikateli ve sporech, které by jinak hrozily eskalací, až třeba do podoby soudní pře.“

Zákon o ochr. spotř. neobsahuje žádnou definici spotřebitelského sporu. Vysvětlení přináší pouze důvodová zpráva k novele č. 378/2015 Sb., dle které se spotřebitelským sporem rozumí „*spor s podnikatelem ohledně kupní smlouvy nebo smlouvy o poskytování služeb*“⁵⁶. Novela č. 378/2015 Sb. zavedla nové informační povinnosti podnikatele, kdy tento je dle ust. § 14 odst. 1 zákona o ochr. spotř. povinen poskytnout spotřebiteli „*jasným, srozumitelným a snadno dostupným způsobem*“ informace o možnosti využití mimosoudního řešení spotřebitelského sporu a o subjektu oprávněném tyto spory řešit včetně jeho internetové adresy. Tyto informace musí prodávající uvádět i na svých internetových stránkách, pokud je provozuje a také v případě, že jsou ke kupní smlouvě připojeny obchodní podmínky, musí být tyto informace uvedeny i zde.

Obecným subjektem mimosoudního řešení spotřebitelských sporů (dále jen „ADR“) je dle ust. § 20e zákona o ochr. spotř. Česká obchodní inspekce (dále jen „ČOI“) a v rámci ČOI pak samostatné Oddělení mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. ČOI byla jako obecný subjekt ADR vybrána především s ohledem na skutečnost, že se jedná o zavedenou autoritu, která již v rámci své dřívější činnosti disponuje dostatečnými znalostmi v oblasti spotřebitelského práva, má zkušenosti s řešením stížností spotřebitelů a je nestranná a nezávislá. Subjekty ADR jsou i další instituce, které se však zabývají ADR pouze v rámci své oblasti působnosti. Jedná se především o finančního arbitra v oblasti finančních služeb, Český telekomunikační úřad v oblasti elektronických komunikací a poštovních služeb a Energetický regulační úřad v oblasti elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství. Na základě pověření Ministerstva průmyslu a obchodu pak mohou být subjektem ADR i jiné subjekty⁵⁷, pokud splní podmínky stanovené v ust. § 20f zákona o ochr. spotř.

Při mimosoudním řešení sporů postupuje ČOI dle části čtvrté zákona o ochr. spotř. a podle svého vnitřního předpisu nazvaného *Pravidla pro postup při Mimosoudním řešení spotřebitelských sporů* (dále jen „Pravidla ČOI“) zveřejněného na internetových stránkách ČOI. Cílem ADR je dle ust. čl 3 odst. 1 Pravidel ČOI „*dospět ke smírnému urovnání sporu a dohodě stran na základě vzájemné komunikace*“

⁵⁶ Důvodová zpráva, s. 82

⁵⁷ V současné době pouze Česká advokátní komora, která je oprávněna řešit všechny spory mezi advokátem a spotřebitelem

prostřednictvím oddělení ADR“ Řízení mimosoudního řešení spotřebitelských sporů nepodléhá poplatkové povinnosti a své náklady si nese každá strana sama.

6.1. Průběh ADR

ADR se dle ust. § 20n odst. 1 zákona o ochr. spotř. zahajuje na návrh spotřebitele. Návrh musí mít náležitosti stanovené v ust. §20n odst. 2 zákona o ochr. spotř. a musí k němu být přiloženy doklady dle ust. §20n odst. 3 zákona o ochr. spotř. (např. reklamační protokol o uplatnění práv z vadného plnění u prodávajícího). ČOI na svých internetových stránkách poskytuje spotřebitelům Formulář, na kterém se návrh na zahájení řízení podává. „*Navrhovatel může podat návrh u České obchodní inspekce nebo pověřeného subjektu nejpozději do 1 roku ode dne, kdy uplatnil své právo, které je předmětem sporu, u prodávajícího poprvé,*“⁵⁸ přičemž se jedná o lhůtu prekluzivní. Po dobu řízení ADR neběží promlčecí lhůta (s ohledem na ust. § 20o zákona o ochr. spotř. v souvislosti s ust. § 647 OZ).

ČOI po obdržení návrhu na zahájení ADR a v případě, že návrh neodmítne za podmínek uvedených v ust. § 20q zákona o ochr. spotř., v souladu s ust. § 20r zákona o ochr. spotř. vyrozumí strany o zahájení řízení, poučí je a vyzve prodávajícího, aby se ve lhůtě 15 dnů vyjádřil ke skutečnostem uvedeným v návrhu. Prodávající má dle ust. § 20s odst. 2 povinnost s ČOI spolupracovat a poskytnout potřebnou součinnost. V opačném případě se dle ust. § 24 odst. 7 písm. z) zákona o ochr. spotř. dopouští správního deliktu a hrozí mu pokuta až do výše 1.000.000,- Kč.

Řízení o ADR musí být dle ust. § 20t odst. 1 zákona o ochr. spotř. ukončeno do 90 dnů od zahájení, přičemž tato lhůta lze v případě zvlášť složitých sporů prodloužit, nejvýše o dalších 90 dnů. Ust. § 20u zákona o ochr. spotř. pak stanoví způsoby ukončení ADR. Řízení tak končí v ideálním případě uzavřením dohody stran sporu. Taková dohoda musí být vyhotovena písemně, má soukromoprávní povahu a v případě neplnění je možné se domáhat plnění dohody u soudu, ovšem v takovém případě již u soudu nebude nutné znovu prokazovat skutkový stav daného případu. ADR také dle ust. § 20u odst. 1 písm. b) zákona o ochr. spotř. končí *„jednostranným prohlášením spotřebitele o ukončení účasti na řešení sporu oznámeným České*

⁵⁸ § 20p zákona o ochr. spotř.

obchodní inspekci nebo pověřenému subjektu“ dále dle ust. § 20u odst. 1 písm. c), d) a e) zákona o ochr. spotř. „smrtí, prohlášením za mrtvého, prohlášením za nezvěstného nebo zánikem jedné ze stran sporu bez právního nástupce; marným uplynutím lhůty podle § 20t [lhůta 90 dní od zahájení řízení] a odmítnutím návrhu podle §20r.“

6.2. On-line řešení sporů

V rámci zjednodušení řešení spotřebitelských sporů byla také Evropskou komisí zřízena internetová platforma ec.europa.eu/consumers/odr/. Prostřednictvím této platformy je možné řešit spory v případě, že výrobek nebo služba byly zakoupeny přes internet spotřebitelem žijícím v EU od podnikatele, který má v EU své sídlo. Nabízí jednotlivým stranám možnost obrátit se na subjekt ADR v jakémkoli členském státě EU. Prostřednictvím vyplnění formuláře na internetových stránkách, se spotřebitel obrátí na podnikatele, od kterého dané zboží zakoupil. Ten má následně deset dní na to, aby na stížnost reagoval, vyjádřil se k dané situaci a navrhl subjekt ADR, který bude tento spor podnikatele a spotřebitele rozhodovat. S takto vybraným subjektem musí spotřebitel souhlasit, popř. se musí strany společně dohodnout na jiném subjektu ADR. Podání stížnosti spotřebitelem není nijak zpoplatněno, v závislosti na vybraném subjektu ADR však může být následně zpoplatněno řízení u tohoto subjektu.

Po vybrání subjektu ADR na základě dohody stran, se mu daný spor postoupí a tento subjekt ADR má tři týdny na to, aby jednotlivé strany vyrozuměl o skutečnosti, zda se bude sporem zabývat či nikoliv, popř. může obě strany vyzvat k doložení dalších podkladů, informovat je o důležitých skutečnostech apod. Samotný průběh řízení pak bude podléhat pravidlům vybraného subjektu ADR, obecně je však stanoveno, že řízení musí být ukončeno do 90 dnů od jeho zahájení, přičemž tuto lhůtu lze prodloužit. Způsob vyřízení sporů, nejčastěji dochází k uzavření dohody mezi stranami sporu či autoritativními rozhodnutí daného subjektu, rozhodnutí však může mít také pouze povahu doporučení, závisí také na pravidlech konkrétního subjektu ADR a právní úpravě, které podléhá.

V souvislosti se zavedením této platformy v rámci EU se však vyskytly nemalé komplikace, kdy některé členské státy prozatím nemají stanovena kontaktní místa

pro spotřebitele (např. Chorvatsko, Polsko, Španělsko) a není tedy možné tento způsob zvolit ve všech případech. Hlavní myšlenkou tohoto projektu je však především ulehčení přeshraničních sporů, kdy jednotliví účastníci nemusí znát podrobně procesní předpisy pro soudní řízení, ani není většinou nutné jejich osobní účast na jednání v jiném členském státě, jedná se tak o levnější a časově méně náročnou cestu. Tento způsob řešení sporů však zcela neřeší jazykovou bariéru jednotlivých účastníků. Zavádí sice funkci strojového překladu stížností a jednotlivých vyjádření, ovšem ze zkušeností s volně dostupnými strojovými překladači je jasné, že může dojít při překladu k nepřesnostem, případně nebude možné některá slova vůbec přeložit, neboť je daný překladač nemusí vždy znát.

Závěr

Cílem této práce bylo především předestřít současnou právní úpravu prodeje zboží v obchodě, tedy spotřebitelské kupní smlouvy, definovat důležité pojmy spotřebitelské koupě, podrobně vymežit odpovědnost prodávajícího za vadné plnění a uplatnění práv z vadného plnění kupujícím.

Spotřebitelská problematika beze všech pochybností značně podléhá vlivu evropského zákonodárství v rámci EU. Trendem současného zákonodárství EU je tendence upravovat spotřebitelské právní předpisy jednotně ve všech členských státech, a to zejména s ohledem na skutečnost, že reálná vzdálenost jednotlivých členských států již dnes díky internetu není překážkou pro nákup spotřebního zboží. Jednotná právní úprava pak pro spotřebitele odstraňuje některé překážky přeshraničního obchodu, neboť spotřebitel při nákupu v jiném členském státu má jistotu, že jeho práva i v tomto členském státu budou stejná jako v místě jeho bydliště. Z tohoto ohledu jsou tyto tendence pro spotřebitele přínosné, naopak nepřehlednost jednotlivých směrnic, variabilita definování spotřebitele a podnikatele v rámci jednotlivých směrnic a nedokonalá transpozice do právního řádu jednotlivých členských států, stále představuje pro průměrného spotřebitele určité překážky spojené s nejistotou ohledně jeho práv a nelze tedy jednoznačně říci, zda jednotná úprava práv spotřebitelů povede k rozvoji vnitřního spotřebitelského trhu, jak předpokládá Evropská komise. Velký důraz v rámci evropské spotřebitelské politiky je pak kladen na informovanost spotřebitelů o jejich právech a ulehčování uplatňování jejich práv v jiných členských státech EU.

Česká právní úprava zásadně vychází z práva EU, v některých oblastech však ne úplně dokonale. Díky nepřímému účinku však i nedostatečná transpozice směrnic zajišťuje spotřebiteli jeho práva stanovená právními předpisy EU. Na rozdíl od evropského zákonodárství však občanský zákoník definuje spotřebitele jednotně pro účely celého soukromého práva, což považuji za velice vhodné, kdy poměrně široce pojatá definice spotřebitele v ust. § 419 OZ lze použít pro všechny právní vztahy předpokládané občanským zákoník. Českou právní úpravu lze považovat za relativně vstřícnou ke spotřebiteli, kdy v některých případech přiznává spotřebiteli i více práv

než evropské směrnice, kdy např. rozšiřuje konstrukci domněnky vady věci v okamžiku převzetí věci kupujícím, kdy Směrnice o prodeji spotřebního zboží ve čl. 5 odst. 3 předpokládá na rozdíl od občanského zákoníku, možnou neslučitelnost s charakterem zboží nebo rozporem s kupní smlouvou.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. ve spotřebitelské koupí nijak zásadně nemění právní úpravu občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. účinného do 31. 12. 2013, pro spotřebitele je pak nejzřetelnější změna terminologie, kdy např. místo shody s kupní smlouvou používá pojem jakost při převzetí, dále místo stále užívané záruční doby upravuje lhůtu k uplatnění práv z vadného plnění. Změna pojmosloví i v běžné řeči spotřebitelů a podnikatelů vyžaduje určitý čas. Jako nejzřetelnější příklad změny pak lze považovat hledisko časové při uplatňování práv z vadného plnění. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. účinný do 31. 12. 2013 stanovil, že kupující je povinen uplatnit svá práva u prodávajícího do 24 měsíců ode dne převzetí. Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. pak předpokládá v této lhůtě pouze výskyt vady a není rozhodující, zda v době 24 měsíců od převzetí věci dojde také k reklamaci této vady.

Za značný problém považuji ovšem stále přetrvávající myšlenku, že i v případě spotřebitelské koupě se lze setkat s rozlišováním podstatného a nepodstatného porušení smlouvy pro účely odstoupení od smlouvy. Toto rozlišení předpokládají ustanovení koupě movité věci, ovšem právní úprava prodeje zboží v obchodě má v této oblasti svou vlastní, speciální právní úpravu, která toto rozlišování nepředpokládá a podmínky pro možné odstoupení od kupní smlouvy upravuje jinak. Další odchylky spotřebitelské koupě a koupě movité věci lze spatřovat v přísnějších požadavcích koupě movité věci na kupujícího, který je mj. povinen před převzetím provést prohlídku kupované věci, kdy by mělo dojít k odhalení zřejmých vad, u kterých pak kupující nemůže uplatňovat práva z vadného plnění. Odlišně je také upraven přechod vlastnického práva, kdy spotřebitel je při koupí zvýhodněn a vlastnické právo nabývá až při převzetí věci.

Za důležitou v případě prodeje zboží v obchodě považuji především důsledné vymáhání dodržování povinností prodávajícího ohledně podávání informací o uplatňování práv z vadného plnění. Je důležité, aby spotřebitel v daném konkrétním případě byl jasně poučen u koho a jakým způsobem může uplatnit svá práva z vadného plnění. Za problém lze považovat nedostatečné právní vzdělání v této oblasti, a to

především u menších podnikatelů, kteří se mohou dostávat do situací, kdy nejsou schopni správně spotřebitele poučit, popř. správně vyřídit reklamaci spotřebitele. Považovala bych tedy za vhodné, aby spotřebitelské organizace usilovaly o právní vzdělávání také těchto podnikatelů.

Zavedení možnosti mimosoudního řešení spotřebitelských sporů považuji za velice vhodný krok, kdy ve většině případů spotřebitelé nejsou připraveni bránit svá práva před soudem, ovšem mimosoudní řešení sporů přináší jednoduchou alternativu, jak se domoci svých práv. Jsem zvědavá, jak bude tento způsob řešení sporů do budoucna spotřebiteli využíván, jaké budou reálné výsledky těchto jednání a zda opravdu bude ADR dostačující alternativou soudního sporu.

Spotřebitelská koupě je tak dle mého názoru v současné době nastavena poměrně dobře, spotřebitelé se díky mimosoudnímu řešení spotřebitelských sporů mohou domáhat svých práv, a to i při přeshraniční koupě. Větší ochrana spotřebitele v oblasti prodeje zboží v obchodě pak již dle mého názoru není úplně namístě, neboť je nutné brát v potaz i zatížení podnikatelů a také skutečnost, že i přesto, že je spotřebitel slabší stranou, musí být bdělý svých práv a aktivně je bránit.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

- Černá, S., Plíva, S. a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. ISBN 978-80-87146-76-7
- Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-326-5
- Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-935-9
- Eliáš, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek*, Praha: Linde Praha a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-687-7
- Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8
- Janků, M. a kol. *Nové občanské právo v kostce*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-516-9
- Lavický, P. *Přehled judikatury ve věcech zásad soukromého práva. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, ISBN 978-80-7357-991-3
- Novotný, P., Budíková, P., Ivičičová, J., Kedroňová, K., Štrosová, I., Štýsová, M. *Nový občanský zákoník. Smluvní právo*, Praha: GRADA Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5164-1
- Ondřejová, D. *Přehled judikatury ve věcech nekalé soutěže*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. ISBN 978-80-7357-670-7
- Raban, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-87713-10-5
- Raban, P. a kol. *Občanské právo hmotné. Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-87713-11-2

- Selucká, M. a kol. *Koupě a prodej. Nový občanský zákoník. Společná evropská právní úprava prodeje*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-471-1
- Selucká, M. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-037-9
- Šťoviček, J., Vrabec, J. *Kupní smlouvy*. Praha: PROSPEKTRUM spol. s r.o., 2000. ISBN
- Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. ISBN
- Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-638-9
- Tichý, L. (eds.). *Ochrana spotřebitele*
- Tichý, L., Kocí, M. (eds.). *Spotřebitelská kupní smlouva*.
- Tichý, L., Pipková P. J., Balarin, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-521-3
- Tomančáková, B. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*, 2. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2011. ISBN 978-80-7201-864-2
- Večeřa, J. *Ochrana spotřebitele v České republice a Evropské unii*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-34-2

České právní předpisy:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele
- zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí
- zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti
- zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích
- zákon č. 526/1990 Sb., o cenách
- zákon č. 64/1986 Sb., o české obchodní inspekci
- vyhláška č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2013
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2013

Právní předpisy EU:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 524/2013
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU

Judikatura:

- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 12. 1982, sp. zn. Cpj 40/1982, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 22, sešit č. 6. ročník 1983
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 33 Odo 473/2001
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22.3.2006, sp. zn. 3 As 60/2005
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. 33 Cdo 3053/2007
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2009, sp. zn. 28 Cdo 171/2008
- náleží ústavního soudu ze dne 15. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09, Sb. ÚS 144/2009
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1956/2007
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1711/2009
- usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. pl. ÚS 1/10
- náleží ústavního soudu ze dne 27. 10.2011, sp. zn. I. ÚS 1845/11
- náleží ústavního soudu ze dne 10. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 1930/11

Odborné články:

- Liškutín, T. *Otazníky nad zákonnou zárukou při prodeji zboží v obchodě od ledna 2014* in Právní rozhledy č. 5/2014, s. 160
- Redakce, *Posílení ochrany spotřebitelů* in Právní rozhledy č. 2/2014, s. II
- Tichý, L. *Kupní smlouvy a spotřebitelská kupní smlouva včetně odpovědnosti za vady* in XXII. Karlovarské právnické dny, Karlovy Vary: Nakladatelství Leges s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7502-029-1. s. 84 -108

- Tomsa, M. *Ještě jednou k odpovědnosti za vady při prodeji zboží v obchodě* in Právní rozhledy č. 11/2014, s. 404
- Vlček, K. *Soukromoprávní následky neprovedení reklamace ve spotřebitelských smlouvách* in Právní rozhledy č. 2/2015, s. 56

Internetové zdroje:

- ec.europa.eu
- www.coi.cz
- www.dtest.cz
- www.europe-consommateurs.eu/en
- www.evropskyspotrebitel.cz
- www.kuluttajariita.fi/en/
- www.mpo.cz
- www.obcanskyzakonik.justice.cz
- www.vasestiznosti.cz

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje problematice prodeje zboží v obchodě, tedy problematice spotřebitelských kupních smluv, které každý z nás téměř denně uzavírá. Práce je rozdělena do šesti kapitol a jejím cílem je podrobně popsat současnou právní úpravu prodeje zboží v obchodě a věnuje se především právům a povinnostem kupujících – spotřebitelů a prodávajících – podnikatelů. Část práce je také věnována mimosoudnímu řešení spotřebitelských sporů.

První kapitola práce se zabývá obecným vymezením právní úpravy dotýkající se dané problematiky. V této kapitole je problematika spotřebitelské kupní smlouvy systematicky zařazena do současné právní úpravy v rámci soukromého práva, jsou zde zmíněny právní předpisy Evropské unie dotýkající se dané problematiky. V rámci této první kapitoly je dále také vymezeno pojmosloví a definovány pojmy jako prodej zboží v obchodě, spotřebitel, podnikatel, zboží. V neposlední řadě je také zmíněno neobvyklé plnění ve spojení se spotřebitelskou kupní smlouvou.

Ve druhé kapitole je pro přehlednost práce uvedena stručně také obecná úprava kupní smlouvy, kdy jsou specifikovány náležitosti takového právního vztahu, především tedy podstatné náležitosti, které tvoří ujednání stran smlouvy o předmětu koupě a kupní ceně. Dále se v této kapitole autor zabývá právy a povinnostmi stran kupní smlouvy.

Třetí kapitola nazvaná přechod vlastnictví při prodeji zboží v obchodě se zabývá přechod vlastnického práva v případě spotřebitelské kupní smlouvy. Shrnuje dodání a převzetí věci a zabývá se také výjimkami z obecného principu převodu vlastnického práva především při samoobslužném prodeji. Zmiňuje také přechod nebezpečí škody na věci, který je s převodem vlastnického práva nerozlučně spojen.

Čtvrtá kapitola se zabývá odpovědností prodávajícího za vady věci. Jsou zde rozebrány zákonné předpoklady bezvadnosti věci, tedy jakost při převzetí. Dále se autor v této kapitole zabývá domněnkou vadnosti, kdy podrobně rozebírá druhy vad a rozhodné období k projevení vady, ve kterém se tato domněnka uplatní. Autor zde rozebírá také další práva kupujícího před převzetím věci a právní úpravou záruky za jakost.

Pátá kapitola této diplomové práce podrobně rozebírá práva kupujícího z vadného plnění. Zabývá se nejdříve obecnou úpravou koupě movité věci a následně podrobně rozebírá tuto problematiku pro spotřebitelské kupní smlouvy, včetně vyloučení odpovědnosti prodávajícího, práv při prodeji věcí použitých a celého průběhu reklamace.

Poslední šestá kapitola stručně shrnuje poměrně novou problematiku mimosoudního řešení spotřebitelských sporů a průběh takové řízení. Zmiňuje také, nově zavedou platformu v rámci Evropské unie, která má v souvislosti s mimosoudním řešením sporů, pomoci řešit spotřebitelské spory v rámci přeshraničních vztahů.

V závěru poté autor shrnuje získané poznatky a hodnotí problematiku prodeje zboží v obchodě s ohledem na současnou právní úpravu

Abstract

This thesis deals with the issue of selling goods in shops, thus the issue of consumer purchase contracts, which everyone of us concludes every day. The content of this thesis is divided into six chapters whose aim is to characterize current legislation of consumer purchase contracts in details and it deals primarily with rights and obligations of sellers – businessman and buyers - consumers. Part of this thesis deals with alternative consumers dispute resolution

The first chapter focuses on general analysis of legislation which deals with sell of goods in shop. This chapter systematically includes the issue of consumer purchase contracts to current private law legislation and mentions the legislation of the European Union. In this chapter the author also defines the legal terms as sell of goods in shop, consumer, businessman, goods. Finally in this chapter is mentioned unusual discharge with consumer purchase contract.

In the second chapter is because of clarity of this thesis mentioned general legislation of purchase contract, when the author describes requisites of purchase contract. Mainly essential requirements as item of purchase and purchase price. Further in this chapter the author describes rights and obligations of purchase contract parties.

The third chapter named as transfer of ownership when selling goods in shop. It summarizes delivery and acceptance of goods and defines exceptions from general principle as in self-service sale. This chapter also mentions transfer of risk of damage which goes with the transfer of ownership.

The next – fourth chapter deals with the seller's responsibility for defects. The author characterizes statutory requirements of perfection of the goods. The author also deals with presumption of defectiveness when he in details analysis the types of defects and vesting period in which this presumption is used. The author also focuses on the legislation of quality guarantee.

The fifth chapter of this thesis focuses on the rights of the buyer of defective performance. The author primarily mentions general legislation of purchase contracts and he analyzes this topic related to the consumer purchase contract. The author

describes also disclaimers, the rights of buyers while buying used goods and the whole process of complaint.

The last sixth chapter provides readers with insight into alternative consumers dispute resolution and the proceedings. The author also mentions new platform in European Union which deals with the alternative disputes resolution within member states of the European Union.

In conclusion, the author summarizes findings and evaluates problems which comes with the consumer purchase contract with regard to current legislation.

Prodej zboží v obchodě – spotřebitelská kupní smlouva

Klíčová slova

Kupní smlouva

Spotřebitel

Uplatnění práv z vadného plnění

Sale of goods in shop - Consumer purchase agreement

Key words

Purchase agreement

Consumer

Exercise of rights from defects